

Mart - Nisan 2023

ISSN: 1306 - 3731 Fiyatı : 20 TL.

18.
YIL

Akpınar

105.
SAYI

KÜLTÜR SANAT VE EDEBİYAT DERGİSİ

Kuruluş T. : 01.01.2006

Kurucusu : İsmail ÖZMEL

İNCİ ENGİNÜN ÖZEL SAYISI

İnci ENGİNÜN, Saim SAKAOĞLU, İsmail ÖZMEL, İsmail PARLATIR
Fazıl GÖKÇEK, Alev SINAR UĞURLU, Özlem NEMUTLU, Gençosman GEÇER

SAHİBİ ve GENEL YAYIN YÖNETMENİ

İsmail ÖZMEL
ismailozmel@hotmail.com

YAYIN KURULU

İsmail ÖZMEL
Nevzat TOPAL
Murat SOYAK

DANIŞMA KURULU (HAKEM HEYETİ)

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU (Selçuk Üniversitesi Em.Ö.Ü.)
Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Pervin ÇAPAN (Muğla Üniversitesi)
Prof. Dr. Nedim BAKIRCI (Niğde Üniversitesi)

YAZIŞMA VE YÖNETİM YERİ

Yeni Çarşı İş Merkezi B Blok Nu. 1/5 NİĞDE
Telefon: 0.388 213 12 50 Belgegeçer: 0.388 233 35 45

ABONE ÜCRETİ

Tanesi : 25 TL
Yıllık Abone Bedeli: 300 TL
Resmî Abone Bedeli: 6000 TL
Yurtdışı Abone Bedeli: 50 Avro
Posta Çeki: 5145515 (İsmail ÖZMEL)
Banka Hesap No : Yapı Kredi Niğde Şubesi
İban : TR83 0006 7010 0000 0061 2945 53

**GRAFİK - TASARIM
BASIM YERİ**

KARAN OFSET

Fertek Mah. OSB. 4. Cad. No: 6 • NİĞDE
Tel: 0.388 233 66 22 • Belgegeçer: 0.388 233 88 11

Dergiye gönderilen yazı ve şiirler basılsın basılmasın geri verilmez. Yayınlanması istenen yazıların el-mek adresimize gönderilmesi gerekmektedir. Dergimizde yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazı ve şiirlere ücret ödenmez. Yayın kurulu gerekli gördüğünde yazılarda değişiklik yapabilir.

İÇİNDEKİLER

2 İNCİ ENGİNÜN ÖZEL SAYIMIZA HOŞ GELDİNİZ

İsmail ÖZMEL

3 GENÇ BİR GAZETECİNİN KALEMİNDEN MİLLİ MÜCADELE İZLENİMLERİ

Prof. Dr. İnci ENGİNÜN

9 DOKTORA HOCAM PROF. DR. MEHMET KAPLAN VE ÇEVRESİ ÜZERİNE

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU

13 Prof. Dr. İNCİ ENGİNÜN'LE DEVAM EDEN EDEBİYAT GELENEĞİ

İsmail ÖZMEL

21 ORDA BİR KÖY VAR UZAKTA!

Prof. Dr. İnci ENGİNÜN

22 PROF. DR. İNCİ ENGİNÜN İLE YILLARIN ÖTESİNDEN

Prof.Dr. İsmail PARLATIR

25 İNCİ ENGİNÜN

Prof. Dr. Fazıl GÖKÇEK

27 HOCAM İNCİ ENGİNÜN

Alev SINAR UĞURLU

29 DEĞERLİ AKADEMİSYEN İNCİ ENGİNÜN

Doç. Dr. Özlem NEMUTLU

32 PROF. DR. İNCİ ENGİNÜN'ÜN NİĞDE ZİYARETİ (29-30 Nisan 2013)

Doç. Dr. Gençosman GEÇER

İNCİ ENGİNÜN ÖZEL SAYIMIZA HOŞ GELDİNİZ

İSMAİL ÖZMEL

Gelişmiş ve zengin bir kültür ve edebiyat ortamının kurulması nasıl yüzyılların birikimi ile oluyorsa, bu kültürün ve edebiyatın zenginleşerek devam etmesi için de araştırmacıları ve gerçek ruhun ve zenginliğin uzman kalemlerce yorumlanması ne kadar büyük bir zenginliktir çok zaman bunun bilincinde olmadan yaşıyoruz. Akademisyen ve edebiyat araştırmacısı yazar İnci Enginün için bu özel sayıyı hazırlarken bir takım inceliklerin önemini bir daha anladığımı söylemeliyim.

Ülkemizin her sahasında üzerine düşen görevi, çalışmaları ve eserleri ile hakkıyla yerine getiren, ülkemizin değerli insanlarını tanımakta ve tanıtmakta geç kalıyoruz. Eserleriyle nelerden ne ışıklar ve aydınlıklar getirdiklerini biraz da olsa gözler önüne sermek için özel dosyalar, sayılar hazırlamaktayız. Bu duygularla Sayın İnciEnginün dosyasını hazırladık.

“185 yıl önce ilim ve din”, başlıklı yazısında Ahmet Bican Ercilasun;“Yeni Türk Edebiyatı denince ilk akla gelen isimlerden biri Mehmet Kaplan’dır. Sürekli okuyan, yazan ve düşünen Kaplan Hoca çalışmalarıyla ve yetiştirdiği bilim adamlarıyla ülkemizdeki Yeni Türk Edebiyatı disiplinine damgasını vurmuştur. Mehmet Kaplan, asistanları İnci Enginün, Birol Emil ve Zeynep Kerman ile birlikte çalışarak bize koca bir külliyat bıraktı: Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi. Her biri 600-800 sayfadan oluşan beş koca cilt.

Bu büyük eserin birinci cildinde okulların ıslahıyla ilgili bir layiha var: Mekteplerin Islahı ve Tahsil Mecburiyeti Hakkında. Layihayı, 1838 yılında Meclis-i Umûr-ı Nâfia (Nafia İşleri Meclisi) vermiş ve bu layiha, Takvîm-i Vekayi adlı resmî gazetede yayımlanmış.

Başlangıç cümlelerini bugünkü Türkçeye aktararak ve sadeleştirerek veriyorum:

“Bilindiği gibi, maarif ve bilim, insanlar için yücelik, mutluluk ve övünç kaynağı olduğu gibi servet ve zenginlik kaynağıdır da. Bu, akli ve nakli delillerle sabit olduğu gibi şu anda var olan ve görülen sanayi ve mesleklerin de bilimle meydana geldiği açıktır. Nasıl dinî ilimler, ahrette kurtuluşa vesile ise diğer bilimlerin de insanoğlunun gelişmesine sebep olacağı izahtan varestedir.”

“Dinî ilimler, ahretimiz için gerekli imiş. İnsanlığın gelişmesi, refah içinde yaşaması için ise dünyevi ilimlere ihtiyaç varmış. Ne dersiniz, 185 yıl önceki Tanzimat aydınlarının ve devlet adamlarının dine bakışı bugünkü bazı yöneticilerden daha mı ilerde acaba?”(Prof. Dr. Ahmet BicanErcilasun. Yeniçağ gazetesi,30.07.2023, internet)

Nereden nereye geldik, milli mücadele yıllarının şartlarını yeterince netleştirebildik mi? Halen bazı aydınların milli mücadeleye, kazanılan zaferin sözle anlatılması zor sonuçlarına hangi gözle baktıklarını biliyorsunuz. Mümkün olsa hiç olmadı, böyle bir ölüm kalım destanını bu millet yazmadı diyecekler. Elimizde koskoca bir milli mücadele edebiyatı ve belgeler dünyası cilt cilt yayımlanıyor, okurların merakla okumalarını beklemektedir.

Bu büyük destanın sanatımıza ve edebiyatımıza yansımalarını tarihin yazılı hafızasından alıp günümüz okuyucularına sunan ve Türk edebiyatı geleneğini sürdüren Prof. Dr. İnci Enginün’ü meslektaşları ve okuyucuları anlatmaya çalışıyorlar.

Onu ne kadar anlatabildik, takdir sizindir. Ama bu konu öyle üç beş sayı ile aydınlatılacak gibi değil. Her eserin ayrı ayrı anlatılması ve okuyucunun önüne getirilen büyük birikimin 85 milyonca paylaşılmasının ne kadar önemli olduğunu belirtmeliyiz.

Her biri anılarla, açıklamalarla dopdolu yazıları zevkle okuyacağınıza inanıyoruz.

Bu özel sayının hazırlanmasında desteklerini, yardımlarını esirgemeyen sayın Prof .Dr. İnci Enginün’e de teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Yeni sayılarda buluşmak dileği ile sağlıklıca kalın hoşça kalın.

GENÇ BİR GAZETECİNİN KALEMİNDEN MİLLÎ MÜCADELE İZLENİMLERİ

İnci ENGİNÜN

Millî Mücadele'ye en geniş yeri veren gazetelerden biridir İkdâm. Anadolu haberleri bakımından zengin olduğu kadar, karşıt, hatta düşman basının yazılarını karşıladığı gibi Avrupa gazetelerinde yer alan görüşleri de bazen yorumlarıyla birlikte okuyucularına nakleder. 1921 sonu ile 1922'de "Anadolu Mektupları" başlığı altında İkdâm'a mektuplar gönderen Ahmet Hidayet [Reel]'in yazıları dikkatimi çekmişti. Henüz pek bilinmeyen bu yazılar dönemin Ankara'sını, endişe ve heyecanlarını yansıtmaktadır. Bunlardan birkaçı üzerinde durmak istiyorum. Bu yazıları seçmemin sebebi daha önce başka bir yerde rastlamadığım veya dikkatimi çekmemiş bazı noktaları ortaya koymasındandır. Bunları belirtirken hangi konuyu çalışırsak çalışalım, onunla ilgili bütün malzemeyi derleme ve değerlendirmemizin imkânsızlığını göstermek de diğer amacım.

Ahmet Hidayet'in ilk yazılarından biri "Tarihî Celse" adı ve "Heyet-i Vekile Dairesinde Elyevm bir İtilafname imzasıyla hitam bulan Türkiye-Ukrayna Muahedesi müzakeratının muazzam ve muhteşem resm-i küşadî" alt başlığı ile 10 Kânun-ı evvel 337/1921 tarihli oturumu anlatmaktadır.

"İlk geldikleri günden itibaren" Ukrayna ile BMM Hükûmeti'nin anlaşma

içinde olmalarını savunan Ukrayna heyeti ile müzakerelerin başlayacağı ilan edilince Ankara'da bulunanlar bunu sevinçle karşılamışlardır: "Saat ikiden itibaren heyet-i vekile dairesinin büyük salonunda davetliler ve gazeteciler toplanmaya" başlarlar. Aralarında "İstanbul ve Ankara gazetelerinin birer" temsilcisiyle ecnebi muhabirler de vardır.

Yazı şöyle başlar: "Ankara'ya vasil olduğum zaman şark memleketlerinden buraya gönderilmiş ancak üç sefaret heyeti mevcuttu. Rus Sovyetler, Azerbaycan ve Afganistan mümessilleri. Rus sefirinin de kendi kanunları veçhile üç aydan fazla memuriyeti devam etmediği cihetle mümessil Natsarenus memleketine azimet etmişti (27 Haziran'da gelmişti). Kalıyor diğer ikisi. Fakat bunlara ahiren muvasalat eden Ukrayna mümessili ile birkaç güne kadar vürutları beklenen Buhara heyeti inzimam etmektedir. Salı akşamıydı Yahşihan'dan dekovil hattı ile hareket eden CeneralFrunze'ye intizar olunuyordu."

Burada yazar bir durumu açıklarken daha önce bir yerde rastlamadığım bir bilgiyi vermekte, Mustafa Kemal Paşa ve silah arkadaşlarının büyük bir ustalık ve gayretle kurdukları ve sürdürmeye çalıştıkları Rusya ile iyi ilişkilerdeki iki özellik bu cümlelerde gizlenmiştir. Natsarenus'tan önce Rusya'nın gönderdiği

Upmal, Budu Mdivani asıl görevleri olan diplomatlık yerine yol boyunca yararlanacakları Bolşevik merkezler kurma amacını gütmüşler ve istenmeyen adam durumuna düşmüşlerdir. Natsarenius'un gönderilmesi, güven mektubunu sunarken düzenlenen merasim (27 Haziran 1921) ve karşılıklı söylenen nutuklarla ilişkiler pekiştirilmeye çalışılmıştır,¹ fakat onun da görevinde fazla kalamadığı anlaşılmaktadır. Gazetecilere bu değişimin Rusya'daki kanunlar gereği olduğu belirtilmiş olmalıdır ki Ahmet Hidayet bu açıklamayı yapmıştır. Natsarenius yaptığı konuşmada Türkiye ve Rusya'nın emperyalizm ve kapitalizme karşı aynı düşmanlarla savaştıklarını söylediğinde, Mustafa Kemal Paşa elçinin sözlerine hem itirazını hem de tasvibini birleştiren cevabıyla hayranlık uyandırıyor: "Bundan üç sene evvel Türkiye halkı da kıyam ve isyana lüzum ve mecburiyet hissetti. Bu millet dahi mevcudiyeti ve istiklali müsteavliler tarafından duçar-ı tecavüz olduğunu görmüştü. Lakin şimdi itiraf etmek mecburiyetindeyim ki bu kıyam ve isyan vuku bulduğu dakikada biz Rusya'da olduğu gibi emperyalizmle kapitalizmin mânasını düşünememiştik. Yalnız mevcudiyetimizi tehdit eden kuvvetleri idrak ediyorduk. Vaziyet inkişaf ettikten sonra bizi tehdit eden kuvvetlerin Rusya'da inkılaba sebebiyet veren kuvvetler olduğu anlaşıldı." (27 Haziran 1921'deki nutkundan).

Ankara'ya son gelen Ukrayna temsilcisi General Frunze'dir. "Samsun tarikiyle gelen heyetin memleketlerinden çıkmalı kırk beş gün kadar olmuştur. Hariciye ekabir-i memurini, matbuat heyeti, Türkiye diğer süfera namına mümessiller istasyonda bekliyorlardı. Nihayet, dörtte geldiler ve size evvelce gönderdiğim tafsilat mucibince, Anadolu Lokantası'nda izaz ve ikram olunarak nutuklar teati edildi ve kendisi için ihzar olunan konağa yirmi beş kadar maiyetiyle yerleştiler. Yerleştikleri yer tam göbeğinde denilebilecek bir mevkide, Hamamönü Meydanı'nda Mavizadeler'in Konağı her gün geçtiğim yolumun üstündeydi. Burası süslenmiş, döşenmiş dayanmıştır. Bu makalenin ayrı bir anlamı vardır. İstanbul'daki muhalefet Ankara Hükûmeti'nin gitgide sola kaydığına dair şiddetli bir propaganda yürütmektedir.

Halide Edib'i ziyaretine gelince, yazı doğrudan doğruya Halide Edib ile yapılan bir mülakat değildir. Onun evinde başkalarının da katkısıyla yapılan bir sohbetiyansıtmaktadır.

Halide Edib'in Antalya'ya babasını görmek için gitmesi ve dönüşünde Hilal-i Ahmer hastanesinin açılışını yapmış, bir köyde kadınlarla sohbeti ve yolda heyetin başına gelen tehlikeler, çıkan fırtına heyetteki diğer kişiler aracılığıyla anlatılmıştır.

"Haricî bir merdivenden çıktık. Adnan Bey'in mütebessim çehresi görüldü. Eller sıkılır, hâl hatır sorulurken siyah perdeli bir kapıya yürüyorduk. Perde açıldı. Muhterem onbaşı muktedir edibe

1 "Ankara Rus Sefirinin İtimatnamesi. Rus sefiri Mustafa Kemal nezdinde-Sefirin nutku- Mustafa Kemal Paşa'nın cevabı- Sefirin itimatnamesi", *Peyam-Sabah*, 935-11365, 11 Temmuz 1337/1921, s. 1.

bizi karşılamaya geliyordu. Omuzunda her zaman giydiği ve sevdiği siyah renkten pek muntazam biçilmiş ve dikilmiş çarşafı vardı, yüzü ezeli bir şefkatle beşuştu.”

“Yalnız ortalıkta hafif bir telaş vardı. Meğerse biz felaketsiz kavuşturulan küçük bir kazanın üstüne gitmişiz. Halide Hanım’ın sadık köpeği Yoldaş kendisini sevmek isteyen Bekir Sami Bey’in üzerine bir şeyden ürkererek saldırmış, fakat çok şükür ki yalnız ceketinin cebi parçalanarak Tokat mebusumuz bu vakitsiz ani hücumu defedebilmişti.”

Halide Edib’in daima köpekleri olmuştur. Küçük bir köpek olan Cin hakkında bir de hikâyesi olan yazarın fotoğraflarında ise Yoldaş yer almıştır. Her ikisinden de yazar hatıralarında söz etmiştir.

“İstanbul’a, Türk Ocağı’na dair haberlerimizi sevgili edibemize arz ettikten sonra Halide Hanım’ın son seyahatine ait intibalarını öğrenmek istiyordum. Kendilerinden bu hususu rica ettim.

“Gülerek: ‘Çocuklar şimdi resmi konuşmaya başlıyoruz.. Dikkat!’ dediler.. Kısmen Halide Hanımefendi’den, kısmen yol arkadaşı Doktor Hasan Ferit’ten dinlediğim seyahat hatıraları içinde çok hissî ve şayan-ı dikkat noktalar var. Bunların daha vasi tahkiyesini muktedir muharriremizin kıymettar kalemine terk ederek ben yalnız bir iki bariz levhayı

kayıtla iktifa edeceğim. Antalya’dan kalkıldıktan sonra ilk konak “Kırk göz” köyünde ikinci gece de Bucak köyünde metruk; boş bir evde geçiriliyor. Isparta’da Hilal-i Ahmerhastahanesininresm-i küşadını bizzat icra eden Halide Hanım orada ahali ve memurîne nefis bir hitabe irat eylemişti.² Heyet reisi Muallim Doktor Kemal Bey’in gayret ve himmet-i fevkaladesi, genç doktorların mebah-i cansiparanesi bilhassa şayan-ı kayd!.. “İstiklal-i Osmani”merasimine tesadüf eden diğer bir gün yine muhterem edibemiz tarafından hanımlara pek şayan-ı istifade bir konferans veriliyor... Birden seyahatin şekli değişiyor. Otomobille Eğridir’e geliyorlar; nişan atılıyor... Ördek avına çıkılıyor, göl istimbotla geçildikten sonra “Höyük’e muvasalat!..”

“Fakat fırtına müthiş... Büyük denizlere nazaran avuç içi kadar küçük bu su kütlesi, bu rüzgârın tesiriyle karma karışık olmuş karaya çıkmak için sandalla sazlar arasında yarım saat yorucu bıktırıcı bir dolaşma!..”

“Fırtınanın dehşeti, aramızda ile birkaç dakika sükutun hâkim olmasına sebebiyet verdi. Bundan istifade ederek etrafıma bir göz gezdirdim. Duvarı hemen on on iki tane muhtelif çeşit bir tezyinatta kamçılar asılıydı. Tam karşımda Buharalılarının hediyesi ipekli maşlah duvara müşkilpesent bir hüsn-i tabiatla

3 “Bu hitabe suret-i mahsusada gazetemiz için Ankara muhabir-i mahsusamıza Halide Edib Hanım tarafından ihda edilmiş ve gazetemizde intişar etmiştir.” (not metne aittir.) “Kırmızı Hilal Hakkında Bir Hitabe” (Halide Edib Hanım’ın Bir Hastahanesinin Küşadında Nutku”, *İkdam*, 8958, 23 Şubat 1338/1922. Halide Edib de hikayesinde Hilal-i Ahmer otomobilleriyle geldiklerini söylemektedir. Hikâyede sadece K. Harfiyle belirtilen köy, Ahmet Hidayet’in belirttiği gibi Gelendost’tur.

Metinde Gelendost şeklinde yazılı olan bu yerin adı Gelendost olmalıdır. Isparta, Eğirdir Gölü’nün doğusundadır. Çevresinde Kötürnek Höyük, (Madenli) bulunmaktadır.

4 Berthe Georges-Gaulis (1870-1950) Fransız gazeteci. Eşi Georges Gaulis’le 1896’da İstanbul’a gelir, eşi 1912’de kaybettikten sonra da İstanbul’da kalır, yazdıkları batı basını tarafından Türkleri tutan bir yazar olduğu belirtilerek alıntılanır. Fransa’nın Fas Valisi Mareşal Hubert Lyautey’ye 1919-1928 arasında yazdığı mektuplar yayınlanmıştır: *Berthe Georges-Gaulis’den Mektuplar*, Derleyenler: Aliye Pekin Çelik, Zeynep Kocabıyıkoglu Çeçen, Koç Üniversitesi Yayınları, 2021.

gerilmişti. Sağdaki etajerin gözlerinde birkaç Fransızca, Türkçe, İngilizce risale yığını ve ta en üstünde Halide Hanım'ın endaht poligonunda büyük bir maharetle nişan atışını musavvir bir fotoğraf... rüzgârdan pelerinin uçları yana doğru savrulmuş... Tüfenk tam askerce kavranılmıştı. Bu Türk anasının mevcudiyetinde ezelî ve ebedî bir Jan d'Arc ruhunun, bir kahraman timsalinin tecelli ettiğini anlatmak için yalnız bu manzarayı seyretmek kifayet ederdi. Fakat Halide Hanım bu mücahededinde hiç de yalnız kalmıyor. Bütün Türk kadınları onunla beraber... Bakın, Antalya-Ankara seyahatinin intibaatından mühim bir levha daha ki, bu iddiayı pek celi bir surette ispat edecek..."

"Gelendost'ta bütün asker anaları, şehitler kızları, gazi nişanlıları, pişvalarının etrafında toplanıyorlar. İsmet Paşa'dan tutun da "Madam Gaulis gibi bir e c n e b i y e v a r ı n c a y a k a d a r memleketlerinden gelip geçenleri şahsiyet ve efkarıyla alakadar sualler, cevaplar, ile musahabeye koyuluyorlar... Düşmanın bir an evvel memleketimizden çıkarılması için ne yapılması lazım geldiğini Halide Hanım'dan bütün vatanperverîleri ve memleket aşkıyla soruyorlar... Nihayetü'n-nihaye şu hitapta bulunmaktan da çekinmiyorlar... "Siz başımıza geçin!.. Hepimiz silahlanalım gidelim!" bu levhaya tarafımdan söz ilavesi pek bi-lüzum değil mi? O kadar canlı ve harareti ki, görmek değil, işitmek bile göğsü iftiharla kabartmak, aynı zamanda gözleri yaşartmak için kâfi!"

"Şebben'in Kara Hüseyin'"nde bu

sahne şöyle geçmektedir: "Gece köyün genç ve ihtiyar kadınları hep toplandılar. Alevlerin etrafında halka olduk ve konuştuk. Harp hikayeleri onları çok alakadar ediyor, nasıl top patlarmış tüfenk nasıl atılmış, asker nasıl hücum edermiş, Yunanlı nasıl bir mahlukmuş: Hepsi ağzı açık dinliyorlar. Birdenbire gençler kümesinden, bir fısıltı, bu müzakereden sonra bir karar var. Ayşe'ye hepsi yavaş yavaş anlatıyorlar ve her birden:

-Hadi sen di diyorlar.

Ayşe şişleri bırakıyor siyah gözlerini açıyor söylüyor.

-Bak hele, biz taze garılar hep asker olacağız, sen bizi asker edeceksin tüfengi neyi hep göstereceksin, gavurlarla bir yeniş döğüşeceğiz, kovacağız, seferberlik bitecek nasıl olmamı?

Nineler itiraz ediyor:-Siz nasıl edersiniz, top var tüfenk var?

-Bizimkiler nasıl ediyor, erkek arslanarslanolu da dişi arslanarslan olmamı? Sen di bir.

Ben buna ihtiyaç olmadığını söylüyorum. Sonra hepsi sevgili askerlerini anlatıyorlar."5

Halide Edib şüphesiz ki kadınların bu davranışından etkilenmiş ve heyecanlanmış ki ilk izlenimleri arasında bunları arkadaşlarına da anlatmış, fakat kendi hikâyesini yazarken ayrıca, ne kendi tecrübelerini ne de duygularını katmış, sanatının gerektirdiği ölçüden hiç ayrılmamıştır. Burada kelimelerin boşuna kullanılmaması, az kelime ile çok şey anlatma, benzer durumları bir cümlede özetleme gibi

özellikler bulunmaktadır. İşte bu özelliklerdir ki onları kendi başlarına ele alındığında sanat eseri olarak değerlendirme yanında, başka sanatçılar tarafından da bütün ayrıntıların ayrı ayrı işlenebileceği malzemeyi oluşturmaktadır.

Ahmet Hidayet'in yazısında fırtınanın seyahati nasıl etkilediği, tecrübeyi yaşayanlardan Doktor Hasan Ferit Bey⁶ tarafından anlatılmıştır. Hikâyede bunlar kullanılmamış olsa da, o günlerin seyahat şartlarını göstermesi açısından alıntılıyorum:

“Örkenez'e gelmiş, öğle yemeğini orada yedikten sonra Sultan Dağı'na tırmanmaya başlamıştık. Hava güzeldi. Yolda rastgeldiğimiz asker kafileleri cepheye kemal-i şevk ve şetaretle gidiyorlardı. Dağın zirvesinden şimal sath-ı mailine ineceğimiz zaman hava birdenbire bozdu, cenup rüzgârı esmeğe başladı. Yolun sağ tarafı beş altı yüz metrelik bir uçurumdu. Rüzgârın şiddetinden bir iki defa arabamız devrileyazdı; arabacılar koştular, kurtardılar, yokuşu iki saat mütemadiyen yaya olarak indik. Ovada fırtına daha az olacak zannediyorduk. Halbuki birden kocaman taşları pek kolaylıkla uçuruyordu. Üç kişi birbirimize sarıldığımız halde ayaklarımız yerden kesiliyordu. Bazen arka üstü yatmaktan başka bir çare bulamıyorduk. Nihayet uçmasın diye beş kişi bir arabaya binmeğe mecbur olduk. Akşam, artık epeyce bastırmıştı. Etraf seçilemiyordu. Yalnız

Akşehir'in uzaktan ışıkları görünüyordu. Şehre pek yakın gelmiştik ki sağanak daha fazla şiddetlendi. İçinde beş kişi olmamıza rağmen arabayı kaldırdı. Hayvanlar fena halde ürkmüşlerdi. Alabildiklerine koşuyorlardı. Biz, bir taraftan fırtına ile mücadele ederken diğer taraftan beygirlerle uğraşıyorduk. Nihayet, arkadaşımız Muallim Doktor Murat Bey 7 kendini arabadan attı. Tekerlekler ayağının üzerinden geçti. Biz iner inmez araba da devrilmişti. Arkadan biri, bir üçüncü daha... İkinci, siklonun tam merkezine düştüğü için on dakikalık bir zamanda yay ve dingil aksamından başka ortada bir şey kalmamıştı. Rüzgâr, en kalın tahtaları kâğıt yırtar gibi koparıp götürüyordu. Arabacılarından ikisi kollarından yaralandılar, üç defa araba altında kalmışlardı. Kazazedeleri bir hendek içerisinde barındırdık. Bilmeceburiye en yakın köye iltica ettiler.. Beş dakika fasılası olan bu köye sürüne sürüne ancak bir saatte gidebildiler. Nasıl çok tehlikeli ve halecanlı bir seyahat değil mi?”

“Biraz da cephemizin ve askerlerimizin hâlini istifsar etmek lazımdı. Ona da şu çok vazih ve kati cevabı aldım:

-Şimdi ordumuzun vaziyeti çok emin ve düşmanı tardededeceğine bütün itimadıyla kanidir. Sabırsızlıkla harekate intizar ediyorlar.

İsmet Paşa her vakitkinden şen ve neşeli görünüyorlar. Müessesat-ı askeriyemiz fevkalade muntazamdır. Muntazam caddelerde otomobiller büyük

5 “Şebben'in Kara Hüseyin'i” *İkdam*, 8972, 9 Mart 1338/1922,

6 Dr. Hasan Ferit [Cansever] (1891-1969) Türk Ocağının kurucularındandır. Millî Mücadele'ye katılmıştır. Anadolu'da sıtma ile savaş mücadelesinin öncülerindedir.

bir intizam ile işliyor. Kulüplerde, hastahanelerde büyük bir metanet ve intizam hüküm sürmektedir.”

İsmet Paşa “Şebben” dolayısıyla “Emrimde askerlerin her birinin evinde birer Şebben bulunduğunu bilmiyordum” sözünü herhalde bu toplantıda sarf etmiş olmalıdır. Bunu Halide Edib’in hatıralarında gördüğümde, hikâyeyi okuduktan sonra söylemiş olabileceğini düşünmüştüm. Bu toplantıda bulunduğu göre sıcağı sıcağına evde eşlerini bekleyen kadınları da düşünmüş ve uzun zamandır izin kullanmayan Hüseyin’e izin vermiştir. 8

Halide Edib zaten bir hikâye havasını yaşar ve kahramanlarından biriyken, hiç bunlardan söz etmez. Halbuki Ahmet Hidayet’in anlattıkları birkaç içiçe hikâyeyi barındırmaktadır. Halide Edib’in kendisini de öne çıkarmak gibi bir gayesi yoktur. O bu gerçek duyguları bütün yoğunluğuyla dile getirirken çevredeki başka kadınların benzer yaşantılarına da sadece temas eder. Yahya Kemal’in gerçekçi Rus hikâyelerine benzettiği ve etkisini anlattığı parça şudur: ““Şebben’in Kara Hüseyin’i” ünvanlı bir hikâyesini okuyordum. Bu hikâyedeki hayatı en değerli hikâye-nüvislerimiz tasvir etselerdi bizi güldürürlerdi. Halide Edib bilakis onu bize sevdiliyor. Çünkü ‘yerli rengi’ne bir Rus hikâye-nüvisinin gözüyle bakmış. Nefer Kara Hüseyin’in hasretli ve genç karısı Şebben’i tanıdıktan sonra nice

hikâyelerimizdeki kadınlar bana birer kukla gibi göründüler” diyen Yahya Kemal bu hikâyeyi “edebiyatın manevi taraflarına” döneceğimizin bir müjdesi olarak değerlendirir. 9

Millî Mücadele’nin en çarpıcı, fazla yazılmamış veya yorumlanmamış yönü herkesin topyekun bir dayanışma içinde oluşudur. Bu yüzdendir ki bu havanın dışında kalanlar üzerinde fazla durulmaz. Fakat sanat büyük ölçüde ayrıntı zenginliğine dayanır. İnsanlar en kötü şartlar altında yaşarken de duygularından kurtulamamış, mizaçlarının özellikleri devam ettirmişlerdir. Edebiyatımızın en büyük zenginliği 1919-1922 döneminde izlenimlerini yazanların bunları ihmal etmemiş olmalarıdır. Elbette ki Halide Edib ve Yakup Kadri’nin gözlem ürünü yazılarında bunlar hem daha derin hem de çok çeşitlidir. Onları sadece malzeme olarak kullanmak isteyeceklere bile, o devrin kalbi Millî Mücadele ile beraber olan yazarlarının sundukları malzeme sonsuzdur. Yeter ki onlara bakıp değerlendirmekten üşenmeyelim.

Ahmet Hidayet’in yazıları bize o günlerin Ankara’sının heyecanını, yeni kurulmakta olan devletin başkenti olmaya hazırlandığını da ifşa eder niteliktedir. Acaba o günlerde bunları okuyanların kalpleri nasıl çarptı, ve Ankara’da, Anadolu’nun her hangi bir yerinde veya cephede bulunmayı nasılarzuladılar?

7 Doktor Murat [Cankat] (ö.1963). Kendisi Servet-i Fünun dergisi sahibi Ahmet İhsan Tokgöz’ün damadı ve merhum gazeteci Hakkı Devrim’in (1929-2016) eşi Gülseren Devrim’in (ö.2008) babasıdır.

8 *Türkün Ateşle İmtihani*, İstanbul: Çan Yayınları, 1962, s. 251

9 “Yeni Bir Ufuk” *Tevhid-i Efkar*, 274-3302, 14 Mart 1338/1922; Yahya Kemal Beyatlı, *Edebiyata Dair*, Yahya Kemal Enstitüsü, 1964, 148). Bu 9 hikâyenin de içinde bulunduğu *Dağa Çıkan Kurt* hakkında Yakup Kadri’nin de bir makalesi bulunmaktadır. *İkdam*, 9084, 1 Temmuz 1922.

DOKTORA HOCAM PROF. DR. MEHMET KAPLAN VE ÇEVRESİ ÜZERİNE

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU

31 Ekim 1960... Günlerden pazartesi... Ertesi gün, 01 Kasım 1960 Salı günü, ülkemizde sayısı sadece yedi olan üniversitelerimizin en eskisi olan İstanbul Üniversitesi yeni ders yılına başlayacak. Ancak o günlerde yaşanan bazı olaylar sebebiyle özellikle köklü ve büyük üniversitelerimiz açılış töreni düzenlemek istemiyor (muş.) Ancak biz o gün üniversiteli olanlardan biri de ben, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün 5742 numaralı öğrencisi Saim Sakaoğlu bunlardan haberdar değiliz. Bizler, bölümümüzün koridorunu öğrenmiş, dördüncü katı yolunu tutmuştuk.

Belki sayıları yetmiş varan biz acemi öğrencilerin tamamına yakınının birbirini tanımadığını derslerin başladığı günlerde fark edecektik. Ben bile, bir süre Konya Yurdu'nda kalan Harun Tolasa ile daha sonraları, koridorda birbirimizi görünce merhabalaşıp tanışacaktık. Hasılı acemilik günlerimizin geride kaldığı zaman dilimi içinde nice güzel arkadaşlıklar kurulmuştu. Hatta, Gerek Fakülte'nin yanındaki ünlü Hasan Paşa Fırını'na, gerekse Aksaray'daki bir öğrenci lokantasına topluca gidişlerimiz başlamıştı.

Bazı derslerimizi Bölüm Koridoru adını verdiğimiz o karanlık ince uzun alana

açılan sınıfta yapıyorduk. Haydi, bir dersimizin özel yerini de söyleyivereyim. Doç. Dr. Faruk K. Timurtaş'ın, o yıllarda adı Osmanlıca olan, günümüzde ise Osmanlı Türkçesi adı verilen derslerinin işlendiği yer ise bir amfi olup zemin kattaki ilk dershanemiz idi.

Hocalarımızı sıralamayacağım. Ancak Prof. Dr. Mehmet Kaplan Bey Türkiye'de olmadığı için öğrencisi olma mutluluğunu gelecek yıla erteleyecektik. Yeni Türk Edebiyatı derslerimize Doç. Dr. Ömer Faruk Akün Bey giriyordu. Sonradan hocamız olan ünlü şairimiz Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bölümümüzde hoca olduğunu da henüz öğrenmemiştik.

Prof. Kaplan, kurucu üyeleri arasında yer aldığı Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ndeki görevini tamamlamış, İstanbul Üniversitesi'ndeki görevine dönmüştü. O, aynı zamanda fakültenin dekanlığını da üstlenmişti: 08 Kasım 1958-23 Şubat 1960. Bu arada hocamız Atatürk Üniversitesi'nde rektör vekilliği görevini de üstlenmişti. Ancak bizim dönemin derslerine girmeden önce yurt dışı görevlendirilmesi ile İngiltere ve Fransa'ya gitmişti.

Okullu olup sıraları doldurduktan bir yıl sonra Prof. Kaplan Bey ile

tanışacaktık. Haftada iki saat dersimize giriyordu. Doç. Akün ile Prof. Tanpınar da hocalarımız arasında idiler. Ancak şair hocamız 24 Ocak 1962 tarihinde vefat edince biz derslerimize iki hocamızla devam etmeye başladık.

Aradan beş yıl kadar geçmişti. Ben mezun olmuş, aynı zamanda Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'nun öğrencisi olduğum için de hemen öğretmenlik kurasına girmiştim. O ara dönemde bölümün tek mezunu ben olduğum için, Bakanlık'ın bir odasında bana uzatılan kader torbasından Tokat Gaziosmanpaşa Lisesi'ni çekivermiştim. İki buçuk yıl sonra da ver elini Atatürk Üniversitesi... Orada bir meslektaşım hanım ile tanıştım: Bilge Palandöken... Meğer benden bir dönem üstte imiş ama o da 1964 mezunu imiş. Ancak yeni kurumumuzda karşılaşınca ne o beni çıkarabildi ne de ben onu...

Mehmet Bey bazı derslerine yanında bir ağabey ile gelirdi. Onu önce Fakültede tanıdım, ikinci yarıda ise öğrencisi olduğum Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'mda... O ve yine Çapalı olan Necmeddin Hacıeminoğlu ağabey-hocalarımız cumartesi günleri Çapa'ya gelirler ve biz, öğrenci söyleyişiyle türkoloğ adaylarına Osmanlıca dersi verirlerdi. Böylece bizler derslerde daha başarılı olmaya çalışıyorduk.

Bu arada yeri gelmişken hatırlatıvereyim. Benden daha genç olan bir meslektaşım, İnci Enginün Hanım da Bölümümüzden 1963 yılında diploma almaya hak kazanmış ve açılan sınavı kazanarak bölümümüzde, Prof. Kaplan Bey'in

kürsüsünde asistan olarak göreve başlamış. Sonradan çok güzel ve değişik ortamlarda bir olacağımız İnci Hanım'ı da öğrencilik yıllarımda tanıma fırsatım olmamıştı. Bunun başlıca sebebi, biz Çapalıların ders bitiminden sonra, âdeta evimize gider gibi Yüksek Öğretmen Okulu'na dönmemizdi. Yine hatırlatalım, bizim sınıfta Çapalı olarak yanılmıyorsam 16 kişi idik. İşte onlardan birkaç ad: Harun Tolasa (Prof. Dr.), Saim Fikret Hekimoğlu (Millî Eğitim Bakanlığı müsteşar yardımcısı), Selahattin Sami Özer (ülke çapında yılın öğretmeni), Ülkü Ürek Emil (öğretim görevlisi) vb.

Halk edebiyatı asistanı olarak göreve başladıktan bir süre sonra danışman hocamın kim olacağı konusu gündeme gelmişti. Aynı fakülteden mezun olan Muhan Bali'nin birkaç ay önce doktor olduğunu fakültede göreve başlayınca öğrendim. Bilge Hanım ise doktorasını sürdürüyordu. Her ikisi de Prof. Kaplan Bey'in doktora öğrencisi... Bölüm başkanımız Doç. Dr. M. Kaya Bilgegil, Çapa'dan da arkadaşı olan Prof. Kaplan'ı arayarak benim de doktora danışmanlığımı kabul edip edemeyeceğini soruyor. İstanbul Edebiyat ve Çapa Yüksek Öğretmen Okulu mezunu olmam benim için bir avantaj idi. Ve artık ben de, Prof. Kaplan Bey'in halk edebiyatı alanındaki üçüncü doktora öğrencisi olmuştum.

Derken benden bir dönem sonra Atatürk Üniversitesi'nde asistan olarak göreve başlayan Fikret Türkmen ve Umay Türkeş-Günay da Prof. Kaplan Bey'in doktora öğrencileri oldu.

Prof. Kaplan, ülkemizde âdeta bir okul olarak yetiştirdiği bu beş asistan aracılığıyla ülkemizde bugün görev başında olan pek çok halk edebiyatı öğretim üyesinin bir yerden sonra hocasıdır. Şahsen ben kendimle ilgili küçük bir listeyi eklemeyi, Prof. Kaplan Okulu'nun yayılma alanını göstermek istiyorum. Benimle devam eden okul şöyle bir sırayı takip etmektedir:

Prof. Dr. Ali Berat Alptekin (Necmeddin Erbakan Ü.), Prof. Dr. Esmâ Şimşek (Fırat Ü.), Doç. Dr. Ebru Şenocak (Fırat Ü.), Dr. Öğr. Üyesi Feyziye Alsac (Siirt Ü.).

Prof. Kaplan Bey'den feyz alarak dal budak salan bu alanın öncü doktorları acaba hangi alanda eser hazırlayarak doktor olmuşlardı? İşte onlarla ilgili bir küçük liste:

Muhan BALİ, Ercişli Emrah ile Selvi Han Hikâyesi Varyantlarının Tespiti ve Hikâyeciliğimiz Bakımından Önemi, İstanbul Ü, 1967. Basımı: 1973.

Saim SAKAOĞLU, Gümüşhane Masalları / Metin Toplama ve Tahlil, Atatürk Ü. 26 Mart 1971. Basımı: 1973.

Bilge SEYİDOĞLU, Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar / Metinler ve Açıklamalar, İstanbul Ü. 26 Haziran 1971. Basımı: 1975.

Fikret TÜRKMEN, Âşık Garip Hikâyesi Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma, İstanbul Ü. 1972. Basımı: 1974.

Umay GÜNAY, Elâzığ Masalları (İncelemeler), İstanbul Ü, 1973. Basımı: 1975.

Bizler, Prof. Kaplan Bey'in Türk Halk Edebiyatı alanında tezlerin yönettiği şanslı öğrencilerdik. Bir de hocamızın kendi

alanında, Yeni Türk Edebiyatı alanında doktoralarını yönettiği neredeyse iki kuşağa yayılmış öğrencileri de vardı. Onları da hatırlatmak isteriz. Galiba tamamına yakını profesörlüğe kadar yükseltildiler: Orhan Okay, Birol Emil, İnci Enginün, Zeynep Kerman, Bilge Ercilasun, Nejat Birinci, Abdullah Uçman, Rıza Filizok, Şevket Toker, Ömer Faruk Huyugüzel, Sema Uğurcan; Güler Güven, İdris NasrMahgoob.

Hocamın ölümünden sonra hakkında çeşitli sebeplerle bir hayli yazı kaleme aldım. Bunların bazıları kitaplarda yer alırken büyük çoğunluğu dergilerde yer aldı. Bu arada dizi olarak, ölüm ayı olan ocak'larda başlattığım yazılarım, Türk Kültürü dergisinin şekil değişikliğine uğraması üzerine dokuzuncu yazıda sona ermiştir.

A. Türk Kültürü dergisindeki dizi yazılarım

1. "Prof. Dr. Mehmet Kaplan ve Kadırlılı Âşık Halil Karabulut'a Mektupları", Türk Kültürü, 36 (417), Ocak 1998, 11-14.

bk. "Prof. Mehmet Kaplan ve Kadırlılı Âşık Halil Karabulut", Türk Edebiyatı, 26 (291), Ocak 1998, 19-20.

2. "Yavaş Yavaş Tanıdığım Hocam: Prof. Mehmet Kaplan", Türk Kültürü, 37 (429), Ocak 1999, 15-18.

3. "Ölümünün 14. Yılında Prof. Kaplan: Prof. Kaplan'ın Öğrencisi Dr. Sakaoğlu'na Bir Mektubu", Türk Kültürü, 38 (441), Ocak 2000, 12-17.

4. "Ölümünün 15. Yılında Prof. Kaplan: Prof. Kaplan'ın Çeşitli Konulardaki Görüşleri", Türk Kültürü, 39 (453), Ocak 2001, 4-9.

5. "Ölümünün 16. Yılında" Prof. Kaplan: Hocam Kaplan'a Dair Bir Eser", Türk Kültürü, XL (465), Ocak 2002, 45-48.

6. Ölümünün 17. Yılında Prof. Kaplan:

Hocam Kaplan'dan Hatıralar", Türk Kültürü, 41 (477-478), Ocak-Şubat 2003, 12-16.

7. "Bir Hoca, Bir Ağabey: Prof. Kaplan ile Prof. Okay", Türk Kültürü, 42 (489-490), Ocak-Şubat 2004, 449-452.

8. "Prof. Kaplan'ın Prof. Okay'a Gönderdiği Mektuplarda Bir Halk Edebiyatı Araştırmacısı ve Türk Halk Edebiyatı", Türk Kültürü, 43 (501-502), Ocak-Şubat 2005, 19-23. ayr. bk. Merhaba / Akademik Sayfalar, 5 (4), 02 Şubat 2005, 36-37

9. "Ölümünün 21. Yılında Mehmet Kaplan: Mehmet Kaplan'a Veda", Türk Kültürü, 44 (513-514), Ocak-Şubat 2006, 11-12.

B. Ölümü Üzerine Yazdıklarım

1. "Halk Edebiyatımız ve Prof. Kaplan", Türk Edebiyatı, (149), Mart 1986, 35.

2. "Ölümünün 10. Yılında Mehmet Kaplan'ı Anarken", Çağrı, 40 (436), Mart 1996, 12.

ayr. bk. Yeni Konya, 15 Ocak 1996.

3. "Ölümünün 20. Yılında Prof. Dr. Mehmet Kaplan", Merhaba / Akademik Sayfalar, 6 (5), 15 Şubat 2006, 37-39.

Not: Bu başlık altında yer alması gereken birkaç yazımızı yukarıda yer alan dizi yazılar arasında almayı uygun bulduk.

C. Armağan Yazılarım

1. "Abdülhak Hamid'in Sabr ü Sebat Adlı Eserinde Atasözleri ve Deyimler", Mehmet Kaplan'a Armağan, İstanbul 1984, 221-246.

2. "Karacaoğlan'ın Edebiyatımızdaki Yeri", Mehmet Kaplan İçin, Ankara 1988, 201-210.

Not: 21 Aralık 1988 tarihinde Çukurova Üniversitesi Rektörlüğü tarafından düzenlenen Karacaoğlan'ı Anma Günü'nde verilen konferansımızın metnidir.

Ç. Öbür Yazılarım

1. "Hocaya Saygı", Merhaba / Akademik Sayfalar, 9 (2), 28 Ocak 2009, 17-22.

2. "Türk Halk Edebiyatına Kol Kanat Geren Bilgin: Prof. Dr. Mehmet Kaplan", Mehmet Kaplan (ed. İnci Enginün-Yakup Çelik), Ankara 2013, 159-170. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını.

3. "Erzurum'un Bir Mehmet Kaplan'ı Vardı", Beyazşehir Palandöken, 23, Temmuz-Ağustos 2017, 8-15.

4. "Bir Fotoğrafın Hatırlattıkları 28 / Doktora Hocamız Prof. Dr. Mehmet Kaplan'ın En Mutlu Günü", Merhaba / Akademik Sayfalar, 20 (33), 01 Eylül 2021, 517-524.

5. "Prof. Dr. Mehmet Kaplan Beyefendi Doktora Hocamdı", Edebice, 7 (32), Güz 2022, 15-19. (Bafra-Samsun, Prof. Dr. Mehmet Kaplan dosyası)

D. Hocam Üzerine Mülakat

1. "Saim Sakaoğlu Söyleşisi: 5 / Mehmet Kaplan'ın Aziz Hatırasına", Pusula (gazete, Konya), 01 Mayıs 2020.

Bu yazı, Prof. Kaplan üzerine tam sayfa olarak hazırlanmıştır.

Bilmem bunca yayın bir gün kitap bütünlüğünde bir araya gelebilecek mi? Ancak önce eksiksiz bir listeyi vermeyi uygun bulduğumu belirtmek isterim. Özellikle hatıralarımızın genç kuşak temsilcileri tarafından okunmasını öneriyorum.

Ruhu şâd olsun.

Prof. Dr. İNCİ ENGİNÜN'LE DEVAM EDEN EDEBİYAT GELENEĞİ

İsmail ÖZMEL

Tarih, edebiyat, bilim, kültür, sanat ve estetik, medeniyet dediğimiz iklimin unsurlarını meydana getirir. Uzun zamanların birikimi olan ve topluma bir dünya görüşü, bir düşünme ortamı ve zorluklarla mücadele azmi veren bu birikime, eserleriyle, yazıları ve sözleriyle katkı sunan insanlar, toplumun manevi destekleri ve teşvikleriyle, geliştirilerek devam ettirilmesi gereken güvenceleridir. Okumayı günlük hayatın bir parçası haline getirmeden, bu iklimin lezzetinin alınması ve yürek ferahlatan, haz veren ikliminden faydalanılması mümkün değildir.

Edebiyatın, sanatın ve düşünme melekelerini güçlendiren ikliminden faydalanmayan anlayışların bu büyüklü güzel dünyadan habersiz kalması elbette büyük bir kayıptır. Onlar ne kadar hayatın içinde olduklarını, edebiyatın güzel iklimini takdir ettiklerini söyleseler de içlerindeki sıkıntının ve tatminsizliğin sebebine halen bir isim koyamadıklarını görüyoruz. Bu birikimle beslenen yeni nesillere, tarihle ve geçmişle olduğu kadar gelecekteki beraberliklerini ve başarılarını bir arada götürme yani yarınları düşünme alışkanlığı kazandırarak, olgunluk döneminde

yaşlılığa da hazırlanmak gerektiğini de takdir edeceklerdir.

Medeni toplumların yarını düşünme gibi bir alışkanlıkları vardır. Yarınları düşünme alışkanlığı, geçmişteki ve haldeki devamlılıktan güç alır. Her yeni nesil, yarınların daha güzel ve mutlu edici bir yolda ilerlemesi için bu duyguyu, bu düşünceyi geliştirerek yaşatmak arzu ve umidi ile yetişir.

İlköğretimden üniversite veya bir meslek ve sanat öğreten okulundan başlayıp bitinceye kadar insan, birçok öğretmen ve akademisyeni tanımak şansını yakalar. Onlardan bazıları asla unutulmaz. Yetişmesine katkı sağlayan anne ve babasını, ilkokul öğretmenlerinden bazılarını, akademik dönemden bazı öğretim üyelerini unutmaz. Mesela Ankara hukuktaki Hukuk Bilimine Başlangıç dersimize giren Prof. Dr. Sabri Şakir Ansay, Ceza Hukukçusu Prof. Dr. Faruk Erem, Roma Hukuku dersimize giren Prof. Dr. Kudret Ayter, Hukuk Sosyolojisi dersimize giren Prof. Dr. Hamide Topçu, Felsefe hocamız Prof. Dr. Yavuz Abadan, Hukuk Tarihi ve Siyasi Tarih derslerimize giren Prof. Dr. Coşkun Üçok hafızamızdaki yerini

koruyor.

Edebiyatın da böyle akılda kalan birikim sahipleri, eser sahipleri olduğu gibi, bir geleneğin ve kültür ortamının devamını sağlayan unutulmazlar vardır.

1936 yılında kurulan Dil Tarih Coğrafya Fakültesi ilk öğrencilerini imtihanla aldı ve yatılı olarak öğrenim imkânına kavuşturdu, kırk arkadaş olan bu neslin sonraki yıllarda Türkiye'nin önemli kürsülerinde ders veren akademisyenler olduğunu hatırlatmak isterim. Bu dönemin şöhretli bilim insanları Prof. Dr. Halil İnalcık, Prof. Dr. Osman Turan, Osmanlı ve Selçuklu dönemi Türk tarihinin iki öncüsü olarak bilim tarihinin unutulmazları arasına adlarını yazdırdılar. Bu seçkin insanların Ord. Prof. Mehmet Fuat Köprülü'nün; önce öğrencileri ve sonra da; asistanları olduğunu, ondan feyiz ve ilham aldıklarını söylemeliyiz.¹

Osmanlı dönemi Türk tarihinin büyük uzmanı Halil İnalcık bir konuşmasında, "DTCF öğrencilik günlerinde arkadaşı Osman Turan'ın kapının önünde, ceketi düğmeli bir vaziyette hocaları Fuat Köprülü'yü karşılayıp elindeki çantasını saygıyla alarak sınıfa girmesini beklediğini ve sonra da çantayı kürsüye koyarak

hocayı selamlayıp yerine oturduğunu söylemiştir. Bu arada Selçuklu tarihi ve Selçuklu medeniyet tarihinde Osman Turan'ı nasıl değerlendiriyorsunuz? Şeklindeki soruya da "Selçuklu tarihi konusunda dünyanın birincisi diyebiliriz", aynı soru tekrarlanınca (Ali Birinci ile yaptığı söyleşi) "evet dünyanın birincisidir" diyerek arkadaşını büyük bir kalp huzuru ile takdir etmiştir.

Fuat Köprülü ve öğrencileri batı bilim çevrelerindeki tarih yanlışlarını düzeltmekle büyük bir bilim mücadelesi vermişlerdir. Fuat Köprülü'nün tarih tezi ve araştırmaları batı tarihçilerinin kaynak olarak kullandığı eserlere vücut vermiştir. Halil İnalcık bu noktadan başlayarak geniş bir sahada Osmanlı Türk tarihini belgelere dayanarak yazdığı eserleriyle; gerek siyasi tarih gerekse ekonomik tarih yönlerinden; yanlış algıları düzeltmiş ve onlarca eseri üniversitede ders kitabı olarak okutulmuş ve halen de okutulmaktadır.²

Edebiyatımıza şiir ve hikaye tahlilleri konusunda çığır açan, milli kültür ve milli edebiyatın sağlam temellere dayandırılmasını sağlayan değerli

[1] Ord. Prof. Fuat Köprülü'nün bilim dünyamıza kazandırdığı öğrencileri ve yetiştirdiği bilim insanları sadece, söz konusu edilen, seçkin insandan ibaret değildir. Yetiştirdiği bilim insanlarını anlatan bir esere ihtiyacımız olduğunu düşünmekteyiz. Bu da ayrı bir araştırma konusudur ve konunun uzmanlarınca bilimsel anıların yazılması gerekir; bilinciyle yazılacak eserleri yeni nesilden bekliyoruz. ("Bu konuda çok haklısınız Macar tarihçi Halasi-Kun bana Halil İnalcık, Osman Turan, Faruk Sümer, hepsi Fuat Köprülü'nün bir dipnotunun peşine düşerek uzmanlaştılar, demişti. Dostoyevski'nin "Hepimiz Gogol'ün "Paltı"sundan çıktık demesine benzeyen bu söze hak veriyorum. Mehmet Kaplan, Fevziye Abdullah Tansel ve diğer o dönem Türkologları da öyledir. Doğrusunu isterseniz ben de onun bütün Türk gençlerini henüz yazılmamış olan Türk edebiyat tarihine çağıran cümlesinin etkisinde kalmış ve ilk kitabıma epilog olarak onu almıştım. Merhum Kaplan Bey gülererek, "öğrencilerim bana ihanet ediyorlar demişti". Elbette bu bir latife idi. Çünkü kendisi de Köprülü'nün öğrencisi olmasa Tıp Tahlilleri'ni, Ali Nihad Tarlan'ın öğrencisi olmasa metin tahlillerini yapamazdı. Hocalarımız elbette bizi bir yerlere çağırıyorlar." İnci Enginün'ün notu)

[2] Prof. Dr. Halil İbrahim İnalcık [7 Eylül 1916; İstanbul – 25 Temmuz 2016; Ankara(6)], Türk tarih profesörü.

"Eserleriyle Osmanlı-Türk tarihine hem siyasi ve ekonomik konularda hem de kültür ve medeniyet tarihi alanında orijinal katkılarda bulunmuş bir bilim insanıdır. Tüm Balkan dillerine ve Arapçaya çevrilmiş olan "The Ottoman Empire The Classical Age 1300-1600" ve "An Economic and Social History of the Ottoman Empire" gibi kitapları dünya üniversitelerinde başlıca ders kitabı olarak kullanılmaktadır. Tarih alanındaki üstün çalışmaları ve yetiştirdiği öğrenciler sebebiyle Şeyh-ül Müverrihin (Tarihçilerin şeyhi) ve Tarihçilerin Kutbu gibi isimlerle de anılmıştır.[İnalcık, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde 32 yıl hizmet verdikten sonra 1972 yılında Chicago Üniversitesinde Osmanlı Tarihi Kürsüsünü, 1993 yılında Bilkent Üniversitesinde Tarih Bölümünü kurmuştur."

edebiyat araştırmacısı ve tefekkür İnsanı Prof. Dr. Mehmet Kaplan'ın da Fuat Köprülü'nün asistanı olduğunu belirtmeliyiz.

Sadece Fuat Köprülü'nün öğrencisi ve asistanı olduğundan bahsetmek belki eksik olur, onu Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan ve Prof. Dr. Reşit Rahmeti Arat'la beraber çalışmalar yaptığından da bahsetmek gerekir. Fuat Köprülü'nün vefatından sonra Ahmet Hamdi Tanpınar'ın aynı kürsüye gelmesiyle artık Mehmet Kaplan hem sevdiği hem de beğendiği bir yazar ve araştırmacı olarak Ahmet Hamdi Tanpınar'la beraber olma şansını yakaladı, onun şiirlerinden başlayarak Türk edebiyatının atar damarlarını yoklamaya başladığını, bilim insanları yetiştirdiğini, eserler verdiğini hatırlamalıyız.

Mehmet Kaplan yıllar önceye dayanan; sevdiğim, resminden, yazılarından ve teşhislerinden övgüyle bahsettiğim Türk edebiyatının seçkinlerinden birisidir. Resmine dikkatle bakınız, insanın ruhuna hitap eden sadelik ve bilgelik, sevgi ve saygı hatta tevazu telkin eden bir duruşu olduğunu görmemek mümkün değildir. Onda hem bir Yunus Emre tavrı, hem de Türk milletinin bir ferdi olmanın bütün mesuliyet ve gururunu üstünde taşıyan bir bilgelik görmekteyiz. "Uçurum" adlı yazısını okumadan Mehmet Kaplan

hakkında bir kanaate varmak eksik olur sanırım.

Uçurum, insanın içindeki derinlikle birlikte (Yunus Emre'nin dünyasındaki derinlik) Türk milletinin tarih, kültür, medeniyet, edebiyat ve estetik birikiminin derinliğini görüyoruz. Tanpınar'ın asistanı olduktan sonra daha geniş ve daha ayrıntılı bir araştırma sahasının önüne açılmış olduğunu gördü. 1958-59 Yıllarında Erzurum Üniversitesini açılması üzerine gönüllü olarak burayı seçti. Orada Köroğlu destanının yeni bir varyantını buldu. Behçet Mahir adlı halk hikayecisinden dinlendiği bu metni derledi ve iki öğrencisi Mehmet Akalın ve Muhan Bali bu eseri neşre hazırladılar. Köroğlu Destanı üçünün adıyla neşredildi.³

Mehmet Kaplan Halk edebiyatı alanında yaptırdığı derlemelerle nice eseri kaybolmaktan kurtardığı gibi yönettiği tezlerle Atatürk Üniversitesi'ni halk edebiyatı çalışmalarının bir merkezi haline getirdi ve birçok öğretim üyesi, araştırmacı da yetiştirdi: Bilge Seyidoğlu, Saim Sakaoğlu, Umay Günay, Fikret Türkmen. Öğrencileri ve beraber çalıştığı öğretim üyeleri ile birlikte Anadolu'nun kültür, sanat ve edebiyat birikimini daha da zenginleştirmek için yoğun bir çalışma içine girdi.

Mehmet Kaplan, Yunus Emre'nin doğduğu beldede doğmuş olması zihni bir çağrışım ile onlar arasında ruhi ve fikri

[3] Halil İnalçık üstadın Türkiye'ye gelişi olayını kısaca hatırlatmak isteriz. Bilim dostu, YÖK başkanı Hacettepe Üniversitenin kurucusu, Bilkent rektörü, bilim insanı Prof. Dr. İhsan Doğramacı, bir mektup yazarak Halil İnalçık'ı Üniversitesine davet ediyor. Tarih demek hanedan tarihi değildir, Türk milletinin tarihidir ve İslam'dan önceki Türk tarihini de kapsar, diyor Halil İnalçık, gelemem çünkü çok kitabım var bunlar gelmeden benim Türkiye gelmem çok anlam ifade etmez gibi bir beyanda bulunur. Aklımda kaldığı kadarıyla, konuşma böyle devam ederken, Doğramacı bütün kitaplarınızın tamamını getirmeye ve masraflarının tarafımdan karşılanacağına söz veriyorum, demesi üzerine kabul ediyor. 175 koli dolusu kitap hava yoluyla ABD'lerinden Ankara'ya getiriliyor ve Halil İnalçık Bilkent üniversitesindeki Osmanlı dönemi Türk Tarihi kürsüsünü kuruyor ve öğrencilerini yetiştirmeye devam ediyor.

bir yakınlık sezdiğimi de söylemeliyim. Sözün özü, Mehmet Kaplan derinlikli, birikimli, yurdunu ve milletini seven bir akademisyendir.

Mehmet Kaplan'ın feyzinden yararlanma şansını yakalamış ve her biri kendi sahasında seçkin birer öğretim üyesi olarak edebiyat fakültelerimize kazandırdığı bilim insanlarına, onların eserlerini anlatan geniş bir çalışma yapılması ve bu geleneğin gelecek kuşaklara ulaştırılması gerektiğini söylemeliyiz.

MEHMET KAPLAN'IN YÖNETTİĞİ DOKTORA TEZLERİ:

“Yaptırdığı doktora tezlerinden altısının biyografi-monografi ağırlıklı olduğunu belirtmeliyiz.” Aşağıdaki listede öğrencilerin adları, tezin tamamlandığı tarih, tezin adı ve eğer basılmışsa baskı künyeleri verilmiştir. Bunlar hakkında daha geniş bilgi için Mehmet Kaplan'a Armağan (Dergâh Yayınları, 1986, s. 68-74) adlı kitaba bakılabilir.

Orhan Okay, 1963, Beşir Fuad. İlk Türk Pozitivist Beşir Fuad, Dergâh, 1969. (2.b. İlk Türk Pozitivist ve Natüralist: Beşir Fuad, Dergâh, 2019.

MuhanBâli, 1966. Ercişli Emrah ile Selvi Han Hikâyesi Varyantların Tesbiti e Halk Hikâyeciliği Bakımından Önemi. Ercişli Emrah ile Selvi Han Hikâyesi Varyantların Tesbiti e Halk Hikâyeciliği Bakımından Önemi, Atatürk Üniversitesi, 1975.

Biröl Emil, 1967, MizancıMurad Bey: Hayatı ve Eserleri. MizancıMurad Bey Hayatı ve Eserleri, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi

1979.

Enginün, İnci, 1968. Tanzimat Devrinde Shakespeare Tercümeleri ve Tesiri. Tanzimat Devrinde Shakespeare Tercümeleri ve Tesiri, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1979. (genişletilmiş şekli: Türkçede Shakespeare DergâhYayınları, 2008.)

Güler Güven, 1970, Sami Paşazade Sezayi ve Eserleri. Sami Paşazade Sezayi ve Eserleri, Dergah, 2009.

Bilge Seyidoğlu, 1972. Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar. Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar. Atatürk Üniversitesi, 1975.

Fikret Türkmen, 1973. Aşık Garip Hikayesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma. Aşık Garip Hikayesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma, Atatürk Üniversitesi, 1974.

Saim Sakaoğlu, 1973. Gümüşhane Masalları. Gümüşhane Masalları, Metin Toplama ve Tahlil, Atatürk Üniversitesi, 1973.

Umay Günay, 1973. Elazığ Masalları. Elazığ Masalları. Atatürk Üniversitesi, 1973.

Kerman, Zeynep, 1974. 1862-1910 Yılları Arasında Victor Hugo'dan Türkçe'ye Yapılan Tercümeler Üzerinde Bir Araştırma. 1862-1910 Yılları Arasında Victor Hugo'dan Türkçe'ye Yapılan Tercümeler Üzerinde Bir Araştırma,

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1978

İdris NasrMahgoob, 1977. Abdülhak Hamid Tarhan'ın Konusunu İslam Tarihinden Alan Piyesleri.

Bilge Ercilasun, 1979, Servet-i Fünun'da Edebî Tenkit. Servet-i Fünun'da Edebî Tenkit, Kültür Bakanlığı, 1981.

Ömer Faruk Huyugüzel, 1981. Hüseyin Cahit Yalçın'ın Hayatı, Hikâye ve Romanları Üzerine Bir Araştırma. Hüseyin Cahit Yalçın'ın Hayatı, Hikâye ve Romanları Üzerine Bir Araştırma Kültür Bakanlığı, 1982.

N e c a t B i r i n c i , 1 9 8 1 . Menemenlizade Mehmed Tahir Hayatı ve Eserleri.

Abdullah Uçman, 1982. Rıza Tevfik'in Şiirleri ve Edebî Makaleleri Üzerinde Bir Araştırma. Kitabevi, 2004.

Prof. Dr. Orhan Okay. Bir Edebiyat Disiplini Kurucusu: Mehmet Kaplan. Edebiyat Disiplini Kurucusu Mehmet Kaplan. İnternet 02.10.2022)

Şevket Toker, 1983. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Alafranga Tipler. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Alafranga Tipler, Ege Üniversitesi, 1990.

Rıza Filizok, 1983. Ziya Gökalp'ın Edebî Eserlerinde Halk Edebiyatı Tesiri Üzerine Bir Araştırma. Ziya Gökalp'ın Edebî Eserlerinde Halk Edebiyatı Tesiri Üzerine Bir Araştırma Kültür Bakanlığı, 1991.

S e m a U ğ u r c a n , 1 9 8 3 . Türk Romanında Çalışan Kadın Meselesi - Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kadar.

Bir çok bilim insanına öncülük eden Mehmet Kaplan'ın asistanlarından birisi de Prof. Dr. İnce Enginün'dür.

Milli Mücadele dönemi, Atatürk dönemi edebiyatı üzerine, Halide Edib Adivar, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Haşim, Cenap Şahabettin, Abdülhak Hamit Tarhan ve birçok edebiyatçıyı eserleri ve yazı ve şiirleriyle tanıtan, gündeme taşıyan eserler yazdı, yayınladı. Akpinar dergimizin de önemli yazarlarından birisidir.

İnci Enginün'le yapılan bir söyleşide hocası Mehmet Kaplan için şunları söyler:

"27 yaşında doktor, 31 yaşında doçent, 37 yaşında profesör oldu. Mehmet Kaplan ismi edebiyat, eğitim, edebiyat araştırmaları ve kültürümüz açısından ne ifade ediyor, neleri temsil ediyor? Şeklindeki soruya:

"Mehmet Kaplan akademik payeleri çok genç yaşta kazanmış. Çok kuvvetli hocaları var; bu gencin kabiliyetini onlar fark etmişler. Prof. Dr. Reşit Rahmeti Arat onun dil alanında çalışmasını umarak kendisine Almanyada bir süre geçirmesini mümkün kılan bir burs bulmuş. Bu onun Türkiye dışıyla ilk karşılaşmasıdır. Prof. Fuad Köprülü hocasıdır, keza Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan da. Onun dil alanında saygıyla adını andığı bir hoca da Prof. Dr. Ragıp Hulusi'dir. Fuad Köprülü'nün Lanson'dan aldığı "eser yazar ve çevrenin ürünüdür" görüşünü yansıtan metodunu Mehmet Kaplan da benimsemiştir. Ancak Ali Nihad Tarlan'ın eseri, yazarı ve çevresiyle açıklamaktan çok, "edebiyat tarihi edebî eserlerin tarihi olmalıdır" görüşünü kendisine daha yakın

bulmuştur.

O yıllarda İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde ders veren yabancı hocalardan Erich Auerbach ve Leo Spitzer'in derslerine katılmıştır. Onun dünyası aydınlatan ve genişleten bir etkinin de Prof. Dr. Sabri Esat Siyavuşgil'den geldiğini sanıyorum. Fuad Köprülü siyasete atılıp üniversiteden ayrılınca bir süre o da doktora tezini hazırlarken Sabri Esat'ın danışmanlığında kaldı." (1) Diyerek Mehmet Kaplan'ın yetişmesinde emeği geçen bilim insanlarını da belirtmiştir. (Yunus Arslan: Tek kişilik edebiyat mektebi: Mehmet Kaplan. <https://www.lacivertdergi.com/soylesi/2019/11/28/tek-kisilik-edebiyat-mektebi-mehmet-kaplan>. İnternet 02.10.2022)

İnci Enginün, 06 Ağustos 1940 yılında İstanbul'da doğdu. "Ankara Sarar İlkokulu, TED Ankara Koleji (1959) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1963) mezunu. Bitirdiği fakülteye aynı yıl asistan olarak girdi, doktorasını "Tanzimat Devrinde Shakespeare, Tercüme ve Tesirleri" konulu teziyle 1968'de tamamladı. 1974'te "Halide Edib Adıvar'ın Eserlerinde Doğu ve Batı Meselesi" teziyle doçent (1974), 1984 yılında profesör oldu. Columbia Üniversitesinde (1979-80) bulundu. Öğretim üyesi olduğu İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden, 1984'te Mimar Sinan (Marmara Üniversitesi) Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi'ne geçti Senato üyeliğine

getirildi. Aynı fakültede yönetim Kurulu üyesi (1982-87), dekan yardımcısı (1983-87) oldu. UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Yönetim Kurulu üyesi (1988-1993), Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Dekanı (1987-90) ve Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanı (1991-94) ve aynı üniversitenin Türkiyat Enstitüsü Müdürü (1991-97) olarak görev yaptı. 1997 yılında emekli oldu."(4)

Birçok dergide yazıları yayımlandı. İngilizceden tercüme ettiği eserler ve makaleler vardır. "1981'de "Devrin Yazarlarının Kalemile Millî Mücadele ve Gazi Mustafa Kemal" (ortak) adlı kitabıyla Türkiye Millî Kültür Vakfı Ödülünü aldı. 1992 yılında "Mukayeseli Edebiyat", 2000 yılında "Araştırmalar ve Belgeler" adlı eserleriyle de Türkiye Yazarlar Birliği tarafından tenkit dalında iki kez Yılın Yazarı seçildi. ARIT Türk Amerikan İlmi Araştırmalar Derneği, Türk Dil Kurumu, İLESAM, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği, Türk Kültürünü Araştırma Derneği üyeleri arasında yer aldı."(5)

ESERLERİ:

1. "ARAŞTIRMA-İNCELEME: Halide Edib Adıvar (1975), Tanzimat Devrinde Shakespeare Tercümeleri ve Tesiri (1976, 1979), Halide Edib Adıvar'ın Eserlerinde Doğu ve Batı Meselesi (1978), Tanzimat Devrinde Shakespeare (1979) tekrar, Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları (1983), Millî Mücadele'de Türk Kadını (M. Cunbur, C. Özdemir ile, 1983), Abdülhak Hamid

Tarhan (1986), Cenap Şahabettin (1989), Kurtuluş Savaşı ve Edebiyatımız (Z. Kerman, Selim İleri ile, 1998), Araştırmalar ve Belgeler (2000), Mehmet Kaplan / Hayatı ve Eserleri (Z. Kerman ile, 2000), Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (2001), Bir Sığınak Olarak Kitap ve Edebiyat (2001). YeniTürkEdebiyatıTanzimat'tanCumhuriyet'e (1859-1923),2006; Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Baş Başa (Z. Kerman ile), 2007; TürkçedeShakespeare,2008, Yeni Türk EdebiyatıAraştırmaları 1-4,2012-2013.

Makaleleri yeni bir tasnif, ekler ile birlikte yeniden Dergâh yayınları tarafından basılmaktadır: Ahmet Hamdi Tanpınar. 2019; Halide Edib Adivar, 2019, Mehmet Kaplan, 2019, Türk Tiyatrosu Şinasi'den Turan Oflazoğlu'na, 2019, Orhon Yazıtlarından Bugünkü Türk Dünyasına,2020;Abdülhak Hâmit Tarhan Makaleler, Belgeler, 2021.Yenilikleri Açılma.Hürriyet ve Eğitim Üzerine Makaleler, 2023,Edebiyatımızda Dört Ebedi Doruk. Namık Kemal, Ahmet Mithat, Mehmet Akif,Ömer Seyfettin 2022; Savaş ve Edebiyat Mütareke'ye Kadar İki Meşrutiyet Dönemi, (baskıda)

DERLEME-YAYINA HAZIRLAMA: Kenan Hulusi-Hikâyeleri (1973), Halide Edip-Y. Kadri-F. Rıfkı-M. Asım: İzmir'den Bursa'ya (1974), Halide Edib Adivar, Kubbede Kalan Hoş Sada, Halide Edip Adivar - Kerim Usta'nın Oğlu - Heyula (1974), Kubbede Kalan Hoş Sada (1974), Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi (5 cilt, M. Kaplan, B. Emil, Z. Kerman ile, 1974-1989), Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi / Atatürk Devri Türk Edebiyatı (2 cilt, M. Kaplan, Z. Kerman, N. Birinci, A. Uçman ile, 1981), Devrin Yazarlarının Kalemile Millî Mücadele ve Gazi Mustafa

Kemal (2 cilt, M. Kaplan, B. Emil, N. Birinci, A. Uçman ile 1981), Abdülhak Hamid Tarhan-Bütün Şiirleri (3 cilt, 1979-1982), Ahmet Haşim Bütün Şiirleri (Z. Kerman ile, 1983), Cenab Şahabettin'in Bütün Şiirleri (M. Kaplan, B. Emil, N. Birinci ve A. Uçman ile, 1984), Cenap Şahabettin / Evrâk-ı Leyâl (Cenap Şahabettin'in Ali İhsan Barlas tarafından derlenen şiirleri, inceleme, G. Barlas ile, 2001), Ömer Bedrettin Uşaklı - Bütün Eserleri (1988), Ömer Bedrettin UşaklıYayla Dumanı- bütün şiirleri, 2018,Mehmet Kaplan'dan Seçmeler (Z. Kerman ile, 2 cilt, 1988), Ahmet Hamdi Tanpınar-Bütün Şiirleri (1989), Cahit Sıtkı Tarancı-Evime ve Nihal'e Mektuplar (1989, 2016), Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi (5 cilt, M. Kaplan, B. Emil, Z. Kerman ile, 1974-1989), Tahsin Nahit-Kösem Sultan (1990), Ahmet Haşim'in Bütün Eserleri (Z. Kerman ile, 4 cilt 1991), Ahmet Midhat Efendi'nin Tiyatroları (1990), Mukayeseli Edebiyat (1992), Ali'ye Mektuplar (Mehmet Kaplan, Z. Kerman ile, 1992), Abdülhak Hamit'in Hatıraları (1994), Abdülhak Hamit'in Mektupları (1995), ,Abdülhak Hâmid Tarhan Bütün Şiirleri, 2014; (İ. Parlatır, Z. Kerman, O. Okay, K.Yetiş, N. Birinci ile): Güzel Yazılar: Oğuz'dan Bugüne (1996), Güzel Yazılar: Kısa Oyunlar (1996), Güzel Yazılar: Hikayeler1-2 (1996), Güzel Yazılar: Gezi ve Anı (1997), Güzel Yazılar: Mektuplar (1997), Güzel Yazılar: Röportajlar (1997), Güzel Yazılar: Şiirler (1997), Güzel Yazılar: Romanlar (1999), Güzel Yazılar: Denemeler (1999), Lüsyan Hanım'dan Abdülhak Hamid'e Aşk Mektupları (1997), Ahmet Midhat Efendi Bütün Oyunları (1998), Abdülhak Hamit

Tarhan-Tiyatroları 1 (Sabr u Sebat / İçli Kız / Liberte / Yedigâr-ı Harb 1998), Abdülhak Hamit Tarhan - Tiyatroları 2 (Cünun-ı Aşk / Yabancı Dostlar 1998), Abdülhak Hamit Tarhan - Tiyatroları 3 (Duhter-i Hindu / Finten, 1998), Abdülhak Hamit Tarhan - Tiyatroları 4 (Eşber / Sardanatal, 2000), Abdülhak Hamid Tarhan'ın Tiyatroları V (Endülüs Oyunları, 2002), Abdülhak Hamid Tarhan'ın Tiyatroları VI (Kanbur, 2002), Abdülhak Hamid Tarhan'ın Tiyatroları VII (Macera-yı Aşk / Nesteren / Zeynep / Hakan, 2002)". (6) KenanHulusiKoray: Osmanoflar, 2004, YazveAşkHikâyeleri,2004; Ahmet , AleksandrStradella, ,2013, Durub-ı Emsal-i Osmaniye, 2014, Amiral Byng, 2014,AnnRadcliff'ten A. Mithat, Udolf Hisarı, 2015;Yeni Türk Edebiyatı Metinleri (5c., Zeynep Kerman'la, 2012)

Akpınar dergimizin de yazarı olan Prof. Dr. İnci Enginün, Türk Edebiyatı tarihinin önemli bir döneminin yazarlarına, yeni nesillerin ulaşabilmesini sağlayan ve gün geçtikçe büyüklüğüne ve zenginliğine inandığımız, Türk edebiyatına; eserleri dergilerde,

gazetelerde kalmış yazarların eserlerini edebiyatımıza kazandırdı ve yorumlarıyla onları anlamamızı kolaylaştırdı. Son dönemde Cenap Şahabettin'in eserleri üzerinde çalıştıklarını biliyoruz. Bir iletisinde bu durumu şöyle açıkladı:

"Cenap'a gelince benim en zor ısındığım yazardır, hâlâ Millî Mücadele'ye karşı olmasını affedemiyorum. Ama bu gecikmiş de olsam onun bütün eserlerini bugüne Zeynep Kerman ile birlikte nakletmemize engel değil. Bini aşan makalelerini ne zaman bitirebileceğimizi bile miyorum ama inşallah tamamladığımızda bir başka tartışmalı yazar da bütün söyledikleriyle karşımızda olacak.

Ne yapalım, günahlarıyla, sevaplarıyla hepsi yine de bizim yazarlarımız değil mi?" (28.06.2021)

İnci Enginün ve arkadaşları edebiyatımızın atar damarlarında gezinmeye ve Türk edebiyatı sahasını süslemeye ve zenginleştirmeye devam ediyorlar. Onlara saygı ve minnet borcumuz vardır.

ORDA BİR KÖY VAR UZAKTA!

Prof. Dr. İnci ENGİNÜN

Ülkemizde en çok okunmuş olan romandır Çalikuşu. Aynı heyecanın gençler arasında da devam edip etmediğini bilmiyorum. Fakat genç Feride'nin uğradığı ihanet sonucu İstanbul'dan kaçarken sığındığı yer öğretmenlikle atandığı Bursa olmuştur. Oradan da Zeyniler köyüne gönderilir. İstanbul'dan ilk defa çıkan kimsesiz Feride bir arabanın içinde Zeyniler'e gelir. Uzaktan kimse yok gibi görünse de kendisini yadırgayan insanlarla, çocuklarla tanışır. Bu yerde her şey yabancıdır. Sevmek ihtiyacıyla yanan, anası ölmüş, asker babasının kendisini yatılı olarak yerleştirdiği Dames de Sion'da okumuş, akrabalarında tatil geçirmiş ve onlardan birinin oğlu Kamuran ile nişanlanmıştır. Ama düğünden az önce bilmediği bir kadın Kamuran'ın yazdığı aşk mektuplarını önüne döker. Onunla tekrar karşılaşmak istemeyen Feride evinden kaçır ve hiç tanımadığı dünyada yaşama kararını verir. Bu roman sadece bu basit başlangıçta kalmaz. Yazar tecrübesiz, iyi, temiz ve sevimli Feride'nin gözleri ve tecrübeleriyle ülkenin içinde bulunduğu durumun ciddi bir eleştirisini yapar. Tükenmiş olan kurumlar, işlerinden memnun olmayan idareciler. Hatır gönül işleriyle karmakarışık hale getirilen resmî işlemler, biçare Feride'nin karşısına her an çıkar. Tecrübesizliğinin yanında çok genç ve güzeldir. Birinci Dünya Savaşı günlerinin Türkiye'sini, kendisi de genç bir yazar olarak öğretmenlikle gönderildiği Bursa'yı ve çevresini yakından tanıyan Reşat Nuri, bu gençlik eserine şüphesiz ki ilk meslek izlenimlerini de yansıtmıştı. İşte Çalikuşu da onun en çok sevilen ilk romanlarından. 1921 yazında Vakit gazetesinde tefrikasını takiben eser kitap olarak da basılır ve yazarı tarafından da hayli değiştirilerek son şekline ulaştırılır.[1] Bu yazı Çalikuşu üzerine değil elbette. Onun doğduğu yer ve sonradan yeni baştan şekillenmesiyle ilgili bir halka mal oluş hikayesi.

Alev Sinar ve eşi Zeyniler'e gittiklerini ve orada herkesin Çalikuşu'ndan halam, teyzem diye söz ettiğini, onu tanımış olduklarını anlatmışlardı. Zeyniler kitabın bende bıraktığı izlenime göre çoktan yok olup gidecek bir yerd. Buna şaşırılmış ve bu izlenimlerini yazmasını tavsiye etmişim Alev Sinar'a. O da yazdı zaten.[2]

Çok düşünceli bir insan olan Alev Sinar beni de bu köye götürmek istedi ve bunu 5 Kasım 2023 tarihinde gerçekleştirdi. Bursa Yıldırım ilçesine bağlı bir dağ köyü. Düzgün, dar bir yoldan dağa tırmandık, bir noktada durup bir zamanların bin bir yeşilin yurdu olan Bursa ovasının yerinde göz alabildiğince uzanan beyaz beton yığınlarını seyrettik. Dağ yamaçları ise yemyeşildi. Hava serin, gökyüzü bulutlu ve dumanlıydı. Şimdi artık bir köy değil de bir mahalle olan Zeyniler'e geldik. Çalikuşu yanlışmış, burası düzgün, şirin bir köy. Köyün yerlilerinden Mahinur Makar Hanım bize hem köyün hikâyesini hem de Çalikuşu'nun muhtemelen doğuş hikâyesini anlattı. 1913'te Reşat Nuri öğretmen olarak Bursa'da iken Zeyniler'e gelir ve orada oturup manzarayı seyreder.

Çocuklarla konuşur, bir kız çocuğu uzaktan bakıp kaçır, fazla yaklaşmaz. Bu çocuğun adı Feride'dir. Hareketli bir çocuktur, ikide bir ağaç dalları arasında dolaşır. Reşat Nuri de ona "Çalikuşu gibi" der, Mahinur Hanım roman kahramanı Feride Çalikuşu'nun o gün doğduğunu sanıyor ki buna ben de katıldım, çünkü Reşat Nuri eserlerinin bazen kahramanını bazen mekânını bulup onun etrafında romanını oluşturan bir yazardır. Reşat Nuri'nin bu eseri Mustafa Kemal Paşa'nın Akşehir cephesinde okuduğu ve çok hoşlandığı bir romandır. Ziya Gökalp "Roman" adlı makalesinde Feride'yi toplumun benimsediği tiplerden biri sayar ve romancıları toplumu geliştirmek için bu tür örnekler hazırlamaya çağırır.[3]

Çalikuşu örnek bir öğretmen tipi olarak topluma sunulunca, öğretmenlik de genç kızlar arasında çok yayılır.

Ama Çalikuşu romanına adeta mayasını katan Zeyniler'in kızı Feride artık çalikuşu olarak tanınmasının yanı sıra büyür, evlenir ve köyün hatırı sayılır kişilerinden biri olur. Artık roman kahramanı ile Zeyniler'in Feride'si zihinlerde karışmaya da başlar. Feride'nin genişleyen ailesinin fertleri ondan halam, kayınvalidem diye bahsederken çok hoş bir karmaşa da vücuda gelir. Biz orada eğer yanlış hatırlamıyorsam Çalikuşu'nun gelini olan Mine adlı bir hanımla da tanıştık.

Hayal gücü bunlardan kim bilir daha neler çıkarır? Ancak gerçek daha güçlü, hayalleri aşacak kadar güçlüdür.[4] Ahıska Türklerinin 1880'lerde yerleştiği bu dağ köyünden yetişen nesiller okumuş, şehre inmiş ama Zeyniler'i yayla olarak kullanmaktan vazgeçmemişlerdir. Öğretmen olan Mahinur Hanım da Zeyniler'deki becerikli, çalışkan kadınlarla birlikte "Zeyniler Çalikuşu Kadınlar Tarımsal Kalkınma Kooperatifi"ni kurmuş. Şimdi bu güzel köyde çalışmakta olan kooperatif, kadınlarıyla hem kendilerine hem çevreye ve ülkeye hizmet etmektedirler. Bu kooperatifin hikâyesini de daha yetkili olan Mahinur Hanım'dan dinlemek gerekir.

Zeyniler'de geçirdiğim birkaç saatin bütün duygularımı harekete geçirdiğini söylemeliyim. Öylesine heyecanlanmışım ki, gözlerim doldu. Ne kadar bol bir gücümüz var ve harekete geçmek için bir düzenleyici bekliyor, bir küçük işaretle neler neler gerçekleşir. Cumhuriyet'in yüzüncü yılı dolayısıyla gittiğim toplantı öncesi, Zeyniler'e çıkmak, üzerimde inanılmaz bir etki yaptı. Kendi kendime tekrarlamaktan yorulmadım: "Orda bir köy var uzakta". Bir yolumuz düşebilse oraya, orada bir şeyleri harekete geçirebilsek, güçlü enerjinin ortaya çıkmasını sağlayabilsek. Nice yüzyıllar diyoruz, Cumhuriyet'imiz 100 yılında. Ama yepyeni hamlelerle canlanmak da şart. Şairler belki işaret veriyor, ama o işareti alanların amaca yürümeleri şart. Önce yaşayan insanların rahatı geliyor. Sağlam yarınlar için, ayaklarını sağlam yere basanlara ihtiyaç var. Dilerim sayıları artar.

PROF. DR. İNCİ ENGİNÜN İLE YILLARIN ÖTESİNDEN ...

Prof.Dr. İsmail PARLATIR

Çok değerli meslektaşım ve saygıdeğer arkadaşım İnci Enginün ile ilk tanışmamız 1973 yılı yaz aylarında olur. Demek ki yarım asırlık bir dostluktan söz ediyoruz...

O yıl Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi yayınları arasında rahmetli hocalarımızdan Dr. Aytekin Yakar'ın Türk Romanında Millî Mücadele adlı doktora çalışmasını Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü olarak yayımlamıştık. Bu kitabın baskı işlerini baştan sona ben yürütmüştüm. İyi ki yapmışım, akademik çevrelerde çok beğenilen bir çalışmayı günışığına çıkarmıştık.

O yıl yaz aylarında Başbakanlık Devlet Arşivinde çalışmalar yapmak üzere İstanbul'a gitmem gerekiyordu. Rahmetli hocam Prof. Dr. Gündüz Akıncı, bana, "İsmail, madem İstanbul'a gidiyorsun Aytekin Bey'in kitabından birkaç tane yanına al, Edebiyat Fakültesindeki meslektaşlara, özellikle de Prof. Mehmet Kaplan Bey'e takdim ediver." dedi. Öyle yaptım, bu vesile ile de Mehmet Kaplan hoca ile tanışmış olurum, dedim. Haziran ayı sonlarıydı, Mehmet Kaplan hocayı Edebiyat Fakültesindeki odasında ziyarete gittim. Şanslıydım, hoca odasında yalnız çalışıyordu. Kendimi tanıttım. Çok

memnun oldu. Samimî ve yakın ilgi gösterdi. Doktora çalışmamı sordu. Recaî-zade Mahmut Ekrem deyince ve bu konu için Başbakanlık Devlet Arşivine çalışmaya geldiğimi söyleyince daha da bir memnun oldu. Masasının yanındaki zile bastı, odaya giren hizmetliye çay söyledi ve yan odada oturan İnci Hanım'a seslenmesini rica etti. İnci Hanım odaya sevinçle geldi ve ilk tanışmamız bu yolla oldu. Rahmetli Mehmet Kaplan hocanın o çelebi huyudur; İnci Hanım'a da dönerek, "İnci, haydi İsmail'i Üniversitenin lokantasına yemeğe götürelim." dedi ve hep beraber öğle yemeğine çıktık.

İnci Hanım ile bu ilk tanışmamızdan sonra yıllar yılı gerek kongrelerde, gerek sempozyumlarda, gerek özel toplantılarda, gerek yurt içinde, gerekse yurt dışında pek çok kez birlikte olduk. Hatta 1979 Mart ayında ben Cezayir Üniversitesinde Osmanlı Türkçesi dersleri vermek üzere devlet tarafından görevlendirildim. Orada kaldığım üç yıl boyunca İnci Hanım da Amerika'da bulunuyordu. Oradan da meslekî konularda görüş alış verişinde bulunmak üzere mektuplaşıyorduk. Her ikimiz de yurda döndükten sonra yollarımız Türk Dil Kurumunda kesişti. Aslî üye olarak bu kurumda yıllar yılı birlikte bilimsel

çalışmaları yürüttük. Özellikle de on kitaptan oluşan “Güzel Yazılar Dizisi”ni hazırlarken onun birikiminden ve ufkunun genişliğinden büyük ölçüde istifade ettik. Ayrıca Türk Dil Kurumunda, birlikte pek çok sempozyum, açık oturum ve anma günleri düzenledik. Bu bilimsel çalışmalarda İnci Hanım’ın samimî ve yapıcı katkılarını unutmak mümkün değildir.

Bu çalışmalar ve toplantılar boyunca pek çok anılarımız oldu. Onların hepsinden burada söz etmek elbette sözü uzatmaktan başka bir işe yaramaz. Ancak onun bilimsel disiplinini ve verilen sözlere sadık kalınması konusundaki titiz tutumunu örneklemek için bir küçük seyahatimizi anmak isterim.

Hatırlayabildiğim kadarıyla 1987 yılı Kasım ayı içinde, Türk Dil Kurumu ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ortaklaşa Van’da Mehmet Âkif’i anmak üzere bir sempozyum düzenlemişti. Bu toplantıya İnci Hanım İstanbul’dan katılacak, ben de Ankara’dan değerli meslektaşım Prof. Dr. Bilge Ercilasun ile ona eşlik edecektik. İnci Hanım İstanbul’dan uçakla Ankara Esenboğa Havaalanına indi; ben de Bilge Hanım ile onu karşıladım ve Van’a uçmak üzere biniş kartlarımızı aldık. Ancak bir süre sonra bir anons ile Van’daki hava koşullarının elverişsiz olması münasebeti ile Van uçuşunun iptal edilmesi haberini aldık. Ne yapalım diye konuşurken benim aklıma Diyarbakır üzerinden Van’a karayolu ile geçebileceğimiz düşüncesi geldi. Çünkü o yıllarda Diyarbakır Vali

yardımcısı ile iyi tanışıyordum. Onu arayarak bize yardımcı olabileceği düşüncemi arkadaşlara açtım. İnci Hanım hemen, “İsmail Bey verilmiş bir sözümüz var, bunu yarım bırakmayalım, gereken neyse yapalım.” dedi. Ben hemen Diyarbakır Vali Yardımcısını aradım. Durumu izah ettim. Bizi karayolu ile Van’a ulaştırabilme imkânını sordum. O da memnuniyetle bu yardımı yapabileceğini söyledi. Bunun üzerine biz hemen yolumuzu Diyarbakır’a çevirdik ve Diyarbakır uçağına biniş kartlarımızı aldık. Valilik görevlileri bizi Diyarbakır havaalanında karşıladı. Vilâyet bize bir resmî araba ile bir şoför görevlendirdi. Oradan Bitlis-Tatvan üzerinden Van’a ulaşmak üzere yola çıktık. Hava çok da güzeldi. Şoförümüz de kibar bir gençti. O yöreyi çok iyi tanıyan bu genç adam, yolumuz üzerinde bulunan Veysel Karanî türbesini de ziyaret edebileceğimizi önerdi. Bu, bizim için bulunmaz bir fırsattı. Bu vesile ile Hz. Pir’i ziyaret edebileceğimizi düşündük ve hemen kabul ettik, şoförümüze de elbette teşekkürlerimizi ihmal etmedik. Oradan Bitlis üzerinden sağlıklı geçerek akşama doğru Tatvan’a ulaştık. Gölün kıyısına yakın çarşı içinde bir lokantada akşam yemeğimizi yedik. Yemek sonrası, “Kuskun Kıran” tepesini aşarak Van’a ulaşmak üzere yola çıktık. Yarı geceye doğru Kuskun Kıran zirvesinde idik. Orada Karayollarının bir bakımevi vardı. Bu konaklama yerinin önünde bir duralım, dedik. İyi ki öyle demişiz. Arabadan inince berrak bir gökyüzü ile kucaklaştık. Alabildiğine uzun yıldızlar

kümesi sanki bizi selâmlıyordu. Öyle ki elimizi uzatsak yıldızlara erişebileceğimiz duygusu içimizi kapladı. Uzun uzun bu güzel ve engin gökyüzünü seyrettik. Korkmadan, ürkmekten o ıssız gecede dağın o çetin zirvesinde yıldızlar ile iç içe olmanın mutluluğunu yaşadık. Bir süre sonra da Van'a sağ salim ulaşabildik. O yıllarda iletişim bugünkü gibi gelişmiş değildi. Bizi orada, havaalanında karşılamak üzere bekleyen değerli meslektaşımız Prof. Dr. Birol Emil'i de durumdan haberdar edememiştik. Ancak bizim bu maceralı yolculuğumuzu duyunca hem endişelenmiş hem de sağ salim ulaşmamıza çok sevinmişti.

Bir unutamadığım anımız ise yurt dışında yaşandı. Pirizren'de sevgili dostum ve meslektaşım Prof. Nimetullah Hafız, "Uluslararası Baltam Türkoloji Kongresi"ni düzenlemişti. Burada Türkiye'den ve yurt dışından pek çok meslektaşımız bir araya gelmişti. Hatırlayabildiğim kadarıyla Prof. Ahmet BicanErcilasun ve sevgili eşi Prof. Bilge Ercilasun, Prof. Reşat Genç, toprağı bol olsun çok aziz dostum Macar Türkolog Prof. G. Hazai, Allah rahmet eylesin

Üsküp'ten çok değerli dostum şair ve yazar Fahri Kaya yanında Prof. İnci Enginün ile kardeşi Prof. Mine Enginün de katılımcılar arasındaydı. Nimetullah Hafız Bey orada gerçekleştirilen bilimsel toplantıyı çok güzel organize etmişti. Çok verimli ve doyurucu bildiriler yanında yöresel geziler ve gece eğlenceleri ile doya doya yaşanan bir kongrede bir arada olduk. Özellikle İnci Hanım'ın kardeşi Mine Hanım da bir can dostu idi. Hep birlikte ailece dolu dolu gönül hoşluğu içinde Pirizren günleri yaşadık.

Ne var ki oradan dönüşümüzün hemen ardından Mine Hanım'ın hastalık ve kısa bir süre sonra da ölüm haberini aldık. Elbette derin bir üzüntü içindeydik. Ancak Allah'tan gelene rıza göstermekten başka elimizden gelen bir şey gelmiyordu. Eşimle birlikte İnci Hanım'ı İstanbul'da başsağlığı ziyaretine gittiğimizde teselli olarak yaşanan güzel birliktelikleri anıyorduk.

Değerli meslektaşım ve aile dostumuz Prof. İnci Enginün'ü ne kadar anlatmaya çalışsak satırlar kifayet etmez. Allah'tan kendisine sağlık ve huzur dolu nice yıllar dileklerimi ileterek sözü bağlamak isterim.

İNCİ ENGİNÜN

Prof. Dr. Fazıl GÖKÇEK

İnci Enginün'ü ilk ne zaman gördüm? 1985 veya 1986 olmalı. Demek ki neredeyse kırk yıl olacak! Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenciydim. Hocalarımız kendisini bir konferans için bölümümüze davet etmişlerdi. Konferansın başlığını hatırlamıyorum, ama İnci Hanım'ın Milli Mücadele'den ve Yahya Kemal'in bu dönemdeki yazı faaliyetinden, bu bağlamda Dergâh Mecmuası'ndan söz ettiğini hatırlıyorum. Hocalarımızın çoğu İstanbul Üniversitesi Türkoloji Bölümü çıkışlıydı, dolayısıyla derslerde hocaları Mehmet Kaplan'dan, Ömer Faruk Akün'den ve İnci Enginün'den söz eder, yazılarını, kitaplarını okumamızı isterlerdi. Yeni Türk Edebiyatı alanına ilgi duyan arkadaşlarımızla kendimizi Mehmet Kaplan, İnci Enginün ve Yeni Türk Edebiyatı hocamız, Mehmet Kaplan'dan doktora yapmış Ömer Faruk Huyugüzel üzerinden Türkoloji alanının İstanbul ekolüne bağlar ve bundan dolayı ayrıcalıklı hissederdik.

Bölümünden mezun olduktan sonra yüksek lisansa başladım ve bir süre sonra da Ömer Faruk Huyugüzel'in asistanı oldum. Yüksek lisans ve daha sonra doktora derslerinde İnci Hanım'ın adı daha sık geçmeye başlamıştı. Hocam Ömer Faruk Huyugüzel'in, Rıza Filizok hocamızın ve hatta İstanbul çıkışlı olmayan Tunca Kortantamer ve Yavuz Akpınar'ın da İnci

Enginün'den söz ederken etraflarına - elbette saygıdan kaynaklandığı kuşkusuz olan bir çeşit korku ve tedirginlik yayıldığını hissederdim. İnci Hanım, zaman zaman Marmara Üniversitesi tarafından yayınlanan kitaplar için makale isterdi ve bunun üzerine hocalarımızı İnci Hanım'ın istediği gibi bir yazı yazma ve belirtilen zamanda yetiştirme telaşı sarardı, bir araya geldiklerinde hep yazmakta oldukları bu yazılardan söz ederlerdi. Sonraki yıllarda İnci Hanım'ı yakından tanıyınca aynı duygunun bana da hâkim olduğunu söylemeliyim. Hâlâ daha ne zaman kendisini telefonla arayacak olsam biraz gerilirim! O kendisini çok sık aramayışımı muhtemelen ihmalkârlığıma veriyordur!

Doktora tezime başladığımda hocam Ömer Faruk Huyugüzel, İnci Hanım'a yazarak tavsiyelerini almamı istedi. Yazdığım mektuba -o zaman daha cep telefonları ve e-postalar yoktu, mektup hâlâ birincil haberleşme aracı idi- çok geçmeden cevap geldi. Mektup bilgisayarda yazılmıştı. Kendi akranı birçok hocanın o zaman çok yeni olan bilgisayarı açıp kapamayı bile bilmediklerine tanık olduğum için buna şaşırdığımı hatırlıyorum. Mehmet Akif'in şiirleri üzerine hazırlayacağım tezimde uygulayacağım yöntem için Mehmet Kaplan'ın Tefik Fikret hakkındaki çalışmasını örnek alabileceğimi yazmıştı. Bu tavsiyeyi elimden geldiğince yerine

getirmeye çalıştım.

Sonraki yıllarda İnci Enginün'le gerek yazışarak ve gerekse yüz yüze olarak daha sık görüştük. Doktora tezimin Dergâh Yayınları tarafından basılmasından sonra, yayınevinin isteği üzerine Mehmet Akif'in Safahat'ını, orijinaline bağlı kalarak yedi ayrı kitap hâlinde neşre hazırladım. Dipnot açıklamaları ile ve sayfa altı sözlüklü olarak hazırladığım kitapların her birinin başında o kitaptaki şiirlerle ilgili ayrıntılı giriş yazıları da bulunacaktı. Bu şekilde her kitabın ayrı basılması Mustafa Kutlu'nun fikriydi. Giriş yazılarının gereği ve önemi de İnci Hanım tarafından dile getirilmişti. Bu yazıların ortaya çıkmasında İnci Hanım'ın kuru bir teşekkürle ödenemeyecek çok büyük katkıları oldu. Her birini dikkatle okudu, eleştirdi, eklemelerde bulundu, onun katkılarıyla yazılar son şeklini aldı. Bu süreçte daha da sıklaşan görüşmelerimizle bir alışkanlık da yerleşti, artık her yazdığım kitap ve yazıda görüşlerine başvuruyordum. Bir Tartışmanın Hikâyesi Dekadanlar kitabını yazmak için de önce kendisinin onayını aldım. O sıralarda Ahmet Mithat Efendi üzerine okuyor ve yazıyordum. Birol Emil'in lisans tezinde bir araya getirip değerlendirdiği bu tartışmayı da yeniden ele almak ve bir kitaba dönüştürmek istiyordum, ama Birol Bey'in belki bu çalışmayı kendisinin yapmak isteyeceğini düşünerek tereddüt ediyordum. İnci Hanım tereddütlerimi bertaraf etti ve verdiği bir çeşit "icazet"le o çalışmayı da tamamladım. Daha sonra Ahmet Mithat Efendi'nin eserlerinden bir seçme yaparak Dergâh Yayınları'nın bunları yayınlamasını teklif ettiğimde, Yeni Türk Edebiyatı alanıyla ilgili her konuda olduğu gibi bu konuda da İnci Hanım'ın fikri soruldu, o da Mehmet Kaplan'ın vasiyeti olduğunu belirterek,

"Hace-i Evvel"ın eserlerinin tamamını yayınlamayı önerdi. Dergâh Yayınları'nda İnci Hanım'ın önerileri bir çeşit "emir" gibi telakki edilir. Böylece Ahmet Mithat Efendi Külliyyatı yayımlanmaya başladı, kırk civarında kitap basıldı, hâlâ sürüyor ve inşallah tamamlanacak.

İnci Enginün hocamız emekli olduktan sonra Burhaniye/Ören'deki yazlık evinde daha fazla vakit geçirmeye başladı. Böylece bize yakınlaşmış oldu. Her fırsat buldukça sevgili kardeşi Mine Hanım'la birlikte İzmir'e çağırıyorduk, kırmayıp geliyorlardı. Böylece İnci Enginün'ü öğrencilerimizle de tanıştırma fırsatı buluyorduk. Yıllar içerisinde biz de Ören'e çok gittik, Mine Hanım'ın güzel yemeklerini tattık, güzel sohbetler ettik. Bu ziyaretleri genellikle Sabahattin ve Şerife Çağın, Özlem Nemutlu ve Harika Durgun'la gerçekleştiriyoruz. Zaman zaman hocalarımız Rıza Filizok, Ömer Faruk Huyugüzel ve Yavuz Akpınar'ın da katıldıkları oldu. Bu bir çeşit gelenek hâline geldi; bu satırları yazarken bir gün sonra yapacağımız Ören ziyaretinin heyecanını hissediyorum. İnci Enginün'ü görmekten, onunla sohbet etmekten hep zevk aldık, her görüşmeden yeni bilgilerle, yeni kitaplarla, kitap ve makale konularıyla zenginleşmiş olarak döndük. Okumaya ve yazmaya devam etmesi, güncel edebiyatı gençlerden daha yakından izlemesi artık bizi şaşırtmıyor, alıştık! Artık sadece bizlerin değil öğrencilerimizin de yazdıklarını okuyor, eleştiriyor, yeni bakış açıları getirerek çalışmaların tekemmül etmesini sağlıyor.

Daha uzun yıllar kendisini İzmir'de ağırlamak, İstanbul'da veya Ören'de güzel sohbetinden istifade etmek dileğiyle.

HOCAM İNCİ ENGİNÜN

Alev SINAR UĞURLU

Hocam İnci Enginün ile ilk defa 1984 yılında Marmara Üniversitesi'nin Fındıkzade'deki binasında Batı Edebiyat Akımları dersinde karşılaştım. I. sınıfa o yıl başlamıştım. İnci Enginün adını duyarak çok istediğim Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne gelmiştim. Hocamız, I. vize notlarını sınıfta kendi açıkladı; sıra bana geldiğinde notumu söylemeden beni tahtaya davet edip "Avrupa" kelimesini yazmamı istedi. Çekinerek yazdığım kelimeye bakarak "Eğer sınavda da bu şekilde yazsaydın 100 alacaktın. 95 aldın" dedi. Kelimeyi büyük harfle başlatmadığım için 5 puan kaybetmiştim. 35 yıllık meslek hayatımda o gün hocamdan aldığım ders doğrultusunda ben de edebiyat öğretmeni adayı olan öğrencilerimin bilgiyi aktarmalarının yanı sıra imlalarına da daima dikkat ettim.

Hocamdan lisans, yüksek lisans, doktora dönemlerinde pek çok ders aldım. Hocamın dekanlık, enstitü müdürlüğü gibi geniş mesai ve sorumluluk isteyen idarî görevleri olmasına rağmen hiçbir derse geç kaldığını ya da gelmemezlik ettiğini hatırlamıyorum. Saatini çıkartır, karşısına koyar, dersi zamanında bitirirdi. Ne kadar yoğun olursa olsun öğrencilerine daima zaman ayırır, onlara çalışma konuları verir, rektörlükteki pazartesi konferansları ya da enstitüdeki seminer faaliyetleriyle akademik ortamı canlı tutardı.

Yüksek lisans ve doktora tez

danışmanlıklarımı kıymetli hocam yürüttü. Hocam, yüksek lisansımı bitirir bitirmez doktora başlamamı uygun bulmadı. Bir yıl bekledim. Yabancı dil ağırlıklı öğretim yapan bir liseden mezun olduğum için İngilizcemin iyi olduğunu düşünüyordum. Hocam bu lüzumsuz özgüvenin tehlikesini bildiği için bir yıl boyunca bütün yoğunluğuna rağmen İngilizcemle ilgilendi, bana düzenli olarak çeviriler yaptırdı, hatalarımı düzeltti ve eksikliklerimi görmemi sağladı. Yabancı dilin bir akademisyen için ne kadar önemli olduğunu fark ettirdi. Hocamın hiçbir emeğinin karşılığı olamaz ama bu emeğinin hakkı asla ödenmez. Kendisi nasıl disiplinli ve sorumluluk duygusuna sahipse öğrencilerinden de aynı tempoyu beklerdi. Her iki tezimi de yaparken hocamla hemen her iş günü görüştük. Hocam aynı zamanda Atatürk Eğitim Fakültesi Dekanı olduğu için yüksek lisans tezimi sabahları 07:30'da çalışmaya başladık, ben her gün en az bir sayfa yazmış olarak hocamın karşısına çıkar, yazdıklarımı okur, hocamın açıklamalarını dikkatle not alırdım. 08:30 olduğunda yoğun mesainin başlamasıyla çalışmaya devam etme olanağı kalmazdı. Bir sabah, dekanlıkta görevli bir hizmetlinin bana kızgınlıkla "Hiç olmazsa bir sabah gelme de hoca uyusun" dediğini hâlâ kıymetli hocamla hatırlar, gülüşürüz. Hocamın idarî yoğunluğu

dekanlıktan sonra kurucularından ve ilk yöneticisi olduğu Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğü ile devam etti. Bütün iş yüküne rağmen kıymetli hocam doktora tezimi de aynı titizlikle yönetti. Nasıl 1989 yılında Marmara Üniversitesi Eğitim Yüksekokulu'nda öğretim görevlisi olarak meslek hayatıma hocamın uygun görmesi üzerine başladıysam doktora tezimi bitirdikten sonra 1996 yılında Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne yardımcı doçent kadrosunda atanmama hocam vesile oldu. Kendisi de 1997-1998 öğretim yılında İstanbul'dan düzenli olarak Bursa'ya gelerek Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü'nde Yeni Türk Edebiyatı derslerini yürüttü. Hocamın bu fedakârlığı, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü öğrencileri için büyük bir şans ve kazanç oldu.

Hocamdan bilimsel araştırmanın nasıl yapılacağını, titiz ve disiplinli çalışmayı, akademik hayatın ciddi bir tercih olduğunu, meslek ahlâkını, tek bir dünya görüşüne bağlı kalmadan farklı bakış açıları sunan metinleri okumayı, edebî metni değerlendirebilmek için kuram kitaplarının yanı sıra edebiyatın dışındaki disiplinler ile de ilgilenmek gerektiğini öğrendim. Hocamın makale veya kitaplarındaki bir dipnot, sohbet esnasında söylediği tek bir cümle benim ve öğrencilerim için pek çok çalışma konusunun başlangıcı oldu. Hocam mazeret dinlemekten hoşlanmazdı. Öğrencilerinden ve elemanlarından görevlerini en iyi şekilde yerine getirmelerini beklerdi. Doktora tezimi

yaptığım dönemde öğretim görevlisi kadrosunda Marmara Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği ve Okul Öncesi Öğretmenliği bölümlerinde haftada 25 saat derse girmeme ve evde ağır hastam olmasına rağmen çalışmalarımı aksatmadım. Hocam, annemin hastalığını ve hastalığın ciddiyetini işitince hemen beni arayarak niye durumdan onu haberdar etmediğimi sordu. Bu zor ve uzun süreçte en büyük desteğim hiç beklemediğim şekilde kıymetli hocam oldu. Hocam İnci Enginün'ün öğrencilerine sert gözüken çehresinin ardındaki dert ile dertlenen hassas yüreğini bu vesileyle tanıdım. Hocam sadece bilgi birikimiyle ve bir hocaanın kurum içinde nasıl davranması gerektiği ile değil insana yaklaşımıyla da benim için rol model oldu. En sıkıntılı zamanlarda derde teslim olmaktansa akli kullanarak yapıcı çözüm yolları aramayı da yine hocamdan öğrendim.

Kıymetli Hocam İnci Enginün'den 40 yıldır öğrendiklerim, onun hayatıma kattığı değerler yazmakla bitmez. Ben hâlâ hocamın öğrencisiyim. Hocam hâlâ temel kaynak niteliğinde makale ve kitaplar yayımlayarak bilgi ağaçları dikmeye devam ediyor. Hâlâ kapısını her çaldığımızda yüzünden asla eksik etmediği gülümsemeyle bizi karşılıyor. Bizimle engin birikimini, okuduklarını, seyrettiklerini, hayat tecrübesini paylaşmayı sürdürüyor, bize hâlâ yeni düşünce ufukları açıyor. Rahmetli Mine hocamızın yemek ve tatlılarını aratmayacak lezzetlerle kurduğu sofralar eşliğinde yapılan doyurucu sohbetlerle düşünce dünyamızı zenginleştiriyor. Varlığı ile bizlere güç veren kıymetli hocama sağlıklı, mutlu, huzurlu bir ömür diliyorum.

DEĞERLİ AKADEMİSYEN İNCİ ENGİNÜN

Doç. Dr. Özlem NEMUTLU

İnci Enginün'le yüz yüze tanışmam, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde doktora eğitimime başlamam sırasında gerçekleşti. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü adına 35. Madde kapsamında Ege'de bulunduğum yıllarda İnci Enginün çeşitli vesilelerle hep bizleri ziyaret etti veya biz onu davet ettik. Bu ziyaretler sırasında ilk dikkatimizi çeken, hocalarımız Ömer Faruk Huyugüzel, Rıza Filizok, Yavuz Akpınar ve Şevket Toker'in kendilerine de hocalık yapmış olan İnci Enginün'ün (Enginün'e göre daha seyrek gelen Zeynep Kerman'ı da ilave edebilirim) yanında son derece saygılı bir lisans talebesi halini almalardı. Hatta Yavuz Hocamızın, Ören'e gidişlerimizden birinde sayın Enginün'ün tavsiye ettiği bir kitabı okuyamadığı için bizlere eşlik etmek istemeyişini ve mahcubiyetinden gelemeyişini, öğrencilerimize hep anlatırım. Akademik hayatın bir usta-çırak ilişkisi içerisinde, bir saygı ve görgü kuralları çerçevesinde şekillendiğini idrak etmemin ilk aşaması sanırım bu ziyaretler sürecinde gerçekleşti. Sonra bizler doktora eğitimlerimizi tamamlayıp kendi fakültelerimize geri döndükten sonra bu tarz ziyaretler hem

gerçekleşmeye devam etti hem de karşılıklı bir hâl aldı: Ya biz hocamızı çeşitli etkinlikler vesilesiyle davet ediyor ya da biz kâh İstanbul'daki evinde kâh Ören'deki yazlığında ziyaret ediyorduk. Ben bu ziyaretlerden bizleri, beni çok etkileyen birkaç tanesinden bahsedeceğim:

Sayın Enginün'ün Bağdat Caddesi Şaşkın Bakkal'daki evine ilk gidişimdeki heyecanımı hiç unutamam. Her ziyaretimizde hep yanımda olan ajandaya o günkü sohbetimizden o kadar çok şey yazmıştım ki... Mesleğimi çok sevmemin ve bu tür sohbetlerden çok keyif almamın farkına varan Enginün "Bu heyecanını hayatın boyunca hiç kaybetme" deyişi beni o gün en mutlu eden cümle olmuştu.. Eğer hafızam beni yanıltmıyorsa Mehmet Kaplan da kendisine buna benzer bir cümle kurmuştu.

İnci Enginün sağ olsun, fırsat buldukça, sağlığı elverdikçe bizi sempozyumlarımızda, toplantılarımızda hiç yalnız bırakmadı. Bunlar içerisinde bizim hemen hemen hepimizin hiç unutamadığı, Ahmet Mithat Efendi'nin 100. ölüm yıl dönümü dolayısıyla 2012 yılında Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nde düzenlediğimiz

sempozyumdaki değerlendirme konuşmasıydı. Hoca, âdeta her birimize bir karne çıkarmış, olumlu-olumsuz bütün hükümlerini, son derece akademik bir ciddiyetle bizlere okumuştur. Bilmem bizim salonumuz, o günden sonra o kadar herkesin pürdikkat dinlediği bir değerlendirme konuşmasına tanıklık etti mi? En azından ben etmedim.. Hocanın bu ciddiyeti, bu hepimizi sınava çeker halleri, kâh ilmi toplantılarımızda kâh ev ziyaretlerinde bizlere hep etkili olmaya devam etti. Bir yazı yazmaya başlamadan önce birbirimize ilk uyarımız, “Sayın Enginün’e baktın mı, mutlaka yazmış olabilir” demek oldu. Yoksa biliyorduk ki “Evladım okumadın mı? Siz okumazsanız kim okuyacak?” şeklindeki hafif azarlayan cümlesiyle tepkisini ortaya koyuverirdi.. Bütün bunlardan kendime/kendimize bizim için bir yaşam biçimi olan akademik hayatımız adına büyük dersler çıkardığımı söylemekten keyif alıyorum.

İnci Enginün, hepimizin çok sevdiği kardeşi rahmetli Mine Hocamızla İzmir’e gelişlerinden birinde, Ege Üniversitesi’nin o zamanlar faal olan Mahfel’dek ilevanten köşkü Lokal’de yemek yemiş ve ne yazık ki çoğumuz bir gıda zehirlenmesi yaşamıştık. Bereket versin ki İnci hanımla Mine hanıma ve galiba Sabahattin Beye da bir şey olmamıştı. Rahmetli Rıza Filizok, o akşamdan sonra İstanbul’a dönen İnci Hanımı telefonla arayarak “Efendim, hepimiz telef olduk” cümlesini o günler

hep gülerek, şimdi ise buna bir hüznün ekleyerek hep kendi aramızda zikrettik.. Bu tarz yemekli birlikteliklerimizin en unutamadıklarımızdan biri de İnci hanımın İstanbul’daki evinde oldu. Her zaman çok lezzetli yemekler yapan Mine Hanım, bize enfes bir hindi dolması yapmıştı. Biz her zamanki gibi Fazıl (Gökçek) ve Sabahattin (Çağın), Şerife (Çağın), Harika (Durgun) ve benden oluşan ekibimizle hocamızın davetine katıldık. O gün Yasemin (Mumcu) da bizimle birlikteydi. Yemekte Ezel Erverdi Bey ve oğlu Âsım Bey de vardı... O gün hem o yemeğin atmosferi, hem de yemekten sonra uzun bir tur attığımız Bağdat Caddesi’nin yılbaşı öncesi ısı ısı hâlleri hatıralarımızda yaşamaya devam edecek..

İnci Hanımla en hüzünlü Manisa buluşması Mine Hocamızın rahatsızlığı dolayısıyla oldu.. Mine Hocamız, Ören ve civarındaki hastaneler yetersiz gelince Manisa’daki bir hastaneye sevk edilmişti.. Ne yazık ki Mine Hocamızı o buluşmada kaybettik.. Biz ekip olarak (Sabahattin ve Fazıl Hocalar, Şerife, Harika ve ben) hocamızın yanındaydık elbette.. O günden aklımda kalanlardan birincisi, İnci Enginün’le hastane yakınındaki parkta oturmamız sırasında onu meşgul etmek adına Harika’yla habire edebiyat tarihinden sorular sormamız ve onun yine sabırla bize cevaplar vermesi; ikincisi hastane koridorunda Mine Hocanın vefat haberini aldığımızda birbirimize sarılmamız, üçüncü olarak da İnci Enginün’ün Mine

Hocanın cenazesiyle aynı uçakta yolculuğu.... Allah rahmet eylesin, o şen ruhu hep şâd olsun Mine Hocamızın..

İnci Hocamız bu hüznü hadiseden, kendi sağlığıyla ilgili zor günlerden ve salgının kısıtlayıcı hallerinden sonra yine bizlere ve bizim gibi öğrencilerine ve sevdiklerine hep vakit ayırmaya özen gösterdi. Ekim 2022’de sevgili arkadaşım Harika’nın düzenlediği sempozyumda İnci Hanım sağ olsun bizleri yine yalnız bırakmadı. O toplantıdaki birçok çalışmaya malzeme veren açılış konuşması her zamanki gibi dolu doluydu. Başta sağlık koşulları elvermeyeceği gerekçesiyle ara ara dinlenmeye çekileceğini söylediği halde toplantıyı terk etmedi. Gün boyunca hepimizin bildirilerini dikkatle dinledi. Yalnız toplantı öncesi ve sonrası Harika’yla onu Ören’e almaya gidişimiz ve tekrar bırakışımız sırasında yolculuk boyunca hiç durmadan hocaya bir şeyler sormamız ve anlattırmamızdan sonra, muhtemelen, kulaklarına pamuk tıkayarak dinlenmeyi tercih etmiştir.. Bununla birlikte hocanın bu “akademik dedikodu”lardan yani edebiyat tarihimizdeki şahıslardan ve meselelerden bahsetmekten çok keyif

alışı tek tesellimizdi. Biliyorduk ki hoca dedikodunun öbür türlüsünden asla hoşlanmaz..

Ben/bizler Sayın Enginün’ün yanında, onunla aynı fakültede/bölümde yetişmedik.. Galiba bunun verdiği boşluğu bahsettiğim bu ziyaretler vesilesiyle aşmaya çalıştık.. Bu kadar heyecanla bahsetmemin sebebi bu olsa gerek..Bir meslekten ziyade bir yaşam biçimi olan akademisyenliğin ancak böyle birlikteliklerle manalı olabileceği hakikati. İnci Hanım her zaman bizlere, aramızdaki ahengi gördükçe Mehmet Kaplan Beyin asıl arzuladığının bu olduğunu ve bunu hiç kaybetmememiz gerektiğini hatırlatır.. Bizlere her zaman yol gösterdiği, çalışmalarımızda kafamızı meşgul eden her meselede bizlere ufuk açtığı için İnci Enginün’e sonsuz teşekkürler... Ahmet Mithat Efendi’nin Kütüphanesi başlıklı çalışmam dolayısıyla yazdığı hem takdir eden hem eksikliklerimi bildiren makalesi ve Fazıl Beye söylediği övücü sözler, meslek hayatımın en onurlu belgeleri olacak. Kapısı ve gönlü hep bizlere açık olan İnci Enginün’e Allah’tan nice sağlıklı ve güzel günler diliyorum..

PROF. DR. İNCİ ENGİNÜN'ÜN NİĞDE ZİYARETİ (29-30 Nisan 2013)

Doç. Dr. Gençosman GEÇER

Akademik danışmanlığını yaptığım Niğde Üniversitesi Şiir Kulübü olarak Yeni Türk Edebiyatı sahasının duayenlerinden olan Prof. Dr. İnci Enginün Hocamızı Niğde'ye davet ettik. Hocamız Marmara Üniversitesi'nden henüz emekli olmuştu ama bilimsel çalışmalarına ara vermeden devam ediyordu. Dolayısıyla da oldukça meşguldü. Buna rağmen Şiir Kulübü üyesi gençlerin davetini büyük bir heyecan ve memnuniyetle kabul etti. Hocamızın da hocası olan merhum Prof. Dr. Mehmet Kaplan'dan başlayarak, adı duyulan ama kendilerini ancak şanslı olanların görebildiği bilim insanlarıyla tanışmak, konuşmak, konferanslarında bulunmak ve onlardan bir imzalı kitap alabilmek kolay değildi. Ben de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde lisans ve Yüksek Lisans tahsili yapmama rağmen o tarihlerde Edebiyat Fakültesi'de hoca olmadıkları için şahsen görüp tanıyamadığım kıymetli hocalarım vardı. Prof. Dr. İnci Enginün de bu hocalarım arasındaydı. Kendisini kıymetli eserleriyle tanıyorduk ama bir arada bulunma imkânımız hiç olmamıştı.

Bir zamalar İstanbul Üniversitesi'nde görev yapan hocalarımız taşrada açılan üniversitelere görevlendirilmişler; Erzurum ve Konya gibi üniversiteye yeni kavuşan şehirlerimize ders vermeye gitmişlerdi. 1992 yılında kurulan Niğde Üniversitesi öğrencileri ise adlarını

başucu kaynak kitaplarda görüp öğrendikleri büyük hocalarla ancak özel devetler sayesinde tanışma imkânını bulabilirlerdi. Atalarımızın da dediği gibi "Türkün aklı gözündedir." Bu gerçekten hareketle, özellikle Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü derslerinde adından sıklıkla söz ettiğimiz, Yeni Türk Edebiyatı sahasının önemli hocalarından Prof. Dr. İnci Enginin'ü Niğde'ye davet ederek üniversitemizin hocaları ve öğrencileriyle tanışma ve görüşme imkânı hazırlamamız gerektiğine inandık ve bunu gerçekleştirdik. Hocamız için hazırladığımız program genel olarak şu başlıklardan oluşuyordu:

- 1-29 Nisan 2013 Pazartesi günü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerine 105 numaralı derslikte bir ders yapılacak. Derse katılan öğrencilerle söyleşinin ardından hocamız kitaplarını imzalayacak.
- 2- Öğlen yemeğinin ardından hocamız Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim elemanlarıyla görüşüp sohbet edecek.
- 3- Öğleden sonra, Sanat Tarihi Bölüm Başkanı Dr. Mehmet Ekiz'in rehberliğinde Niğde'nin tarihî mekânları görülecek.
- 4- İsteyen hocaların ve öğrencilerin de katılabileceği akşam yemeği Niğde'de bir lokantada verilecek.
- 5- 30 Nisan 2013 Salı sabahı kahvaltıdan sonra Gümüşler kasabasında bulunan Gümüşler Manastırı ziyaret edilecek.
- 6- Aynı gün saat 12:00'de hocamız Fen-

Edebiyat Fakültesi konferans salonunda “Dünden Bugüne Türk Edebiyatı” konulu bir konferans verecek.

7- 30 Nisan 2013 Salı, saat 13:30, promram bitışı ve hocamızı uğurlama.

İstanbul’dan Kayseri’ye havayoluyla gelen hocamızı burada, kendisi de hocamızın doktora öğrencisi olan Prof. Dr. Hülya Arguhsah karşıladı. Hocamızın Kayseri’den Niğde’ye karayoluyla seyahatine Prof. Dr. Hülya Arguhsah da eşlik etti ve 29 Nisan 2013 pazartesi günü yapılan programlarda hep hocamızın yanında bulundu.

Niğde Üniversitesi tarafından sağlanan imkânlar çeçevesinde hocamız Aşağı Kayabaşı Yerleşkesi’nde bulunan misafirhanede konakladı. Düşündüğümüz ve planladığımız gibi oldu. Nisan ayının son günleri olması hasebiyle Niğde’de hava çok güzeldi ve bahar mevsiminin en güzel günleri yaşıyordu. Biz de hocamızı mevsimin ve havaların böyle güzel olduğu günlerde misafir edebilmekten mutluyduk.

Programladığımız gibi hocamız ilk olarak Fen-Edebiyat Fakültesi’nin 105 numaralı dersliğinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerine bir saatlik ders yaptı. Öğrencilerle yapılan söyleşinin ardından kitaplarını imzalayarak öğrencilerle sohbet etti. Derslik tamamen doluydu ve öğrenciler Yeni Türk Edebiyatı sahasının yaşayan hocasını ve Yeni Türk Edebiyatı Tarihi’nin yazarını dinelemekten ve onunla tanışmaktan oldukça mutlu ve heyecanlıydılar.

Fen-Edebiyat Fakültesi’nin öğretim elemanlarıyla yapılan sohbetten sonra Prof. Dr. İnci Enginün Hocamızla Niğde’nin tarihî mekânlarını gezdik. Bu gezimizde

bize, Niğde Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölüm Başkanı Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ekiz rehberlik etti. İlk ziyaretimizi, taç kapısı hakkında pek çok efsane de anlatılan Alâeddin Camisi’ne gerçekleştirdik. Selçuklu dönemi taş işçiliğinin önemli örneklerinden birisi olan camiyi önce dışından büyük bir tecessüs ve hayranlıkla seyrettikten sonra hocamızla mabedin içine girdik. İçeriye girer girmez hocamız çantasından çıkardığı eşarbyla başını örttü ve rehberimiz Dr. Mehmet Ekiz’in cami hakkında verdiği tarihî, sanatsal ve mimariye dair aktardığı bilgileri büyük bir dikkat ve hayranlıkla dinledi. Cami hakkında verilen tarihî bilgilere bakıldığında, zaman içerisinde iç mekânda bugün ancak birtakım izlerine rastlanabilen kimi değişiklikler yapıldığı rehberimizin verdiği bilgilerden anlaşılıyordu. Selçuklu dönemi camilerinin iki büyük süsleme unsuru bulunduğu, bunlardan birincisinin taç kapı değerinin ise mihrap olduğu rehberimizin vurguladığı en dikkat çekici bilgiler arasındaydı. Caminin iç mekânında da taş işçiliğine hayran kalan Hocamız, bu duygularını; “sadelikle güzelliğin tam bir uyumu” olarak ifade ettiler. Rehberimiz, iç mekânın kemer tasarımlarının bazı araştırmacılar tarafından “gotik” olarak nitelendirdiklerini, oysa mimaride “gotik” tarzın Alâeddin Camisi’nin inşasından çok sonraları ortaya çıktığını vurguladı. Hocamız da “gotik” tarzın bizim kültürümüzle hiçbir ilgisinin bulunmadığını, “Gotik” tarzın “Gotlar”a ait olduğunu, “karanlık, korkunç ve ürkütücü” olması dolayısıyla bu tarzı pek beğenmediğini ifade etti. “Gotik” adlandırması üzerine yapılan sohbet sırasında Hocamız kendisini rahatsız eden bir başka anlayışı daha eleştirerek şunları söyledi: “Beni rahatsız eden şey,

bizim kendi eserlerimizi ancak yabancıların adlarıyla anmak. Oysa bizde böyle adlandırmalar yoktur. Dolayısıyla da bu adları niçin koyuyoruz? Koymamalıyız. Sadece mimarimizde değil halıcılıkta da beni rahatsız eden bir anlayış var. O da Türk halılarını yabancı ressamın adına göre sınıflandırmak. Mesela erken devir Osmanlı halılarının “Holbein” olarak adlandırılmasını da kabul etmemiz mümkün değildir. Cânım Bünyan halısını “Holbein” diye adlandırmanın ne manası var, bilemiyorum!”

Prof. Dr. İnci Enginün Hocamı 30 Nisan 2013 Salı günü Aşağı Kayabaşı Yerleşkesi’ndeki misafirhanemizden aldım ve birlikte Gümüşler kasabasında

manastırın gizemli koridorları ve gülen Meryem Ana freski karşısında hocamız adeta büyülenmiş gibiydi.

Güneşli ve serin bir nisan sabahında tamamladığımız Gümüşler Manastırı gezisinin ardından, Üniversite’nin Merkez Yerleşkesi’ndeki Fen-Edebiyat Fakültesi’ne geldik. 30 Nisan 2013 Salı günü saat 12:00’de Hocamız Fen-Edebiyat Fakültesi’nin konferans salonunda bir konferans verecekti. Salonda, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyeleri ve öğrencileri başta olmak üzere fakültenin ve üniversitenin diğer bölümlerinden hocalar ve öğrenciler salondaki yerlerini almışlardı. Konferans tam saatinde başladı. Prof. Dr. İnci Enginün Hocamızın

45 dk süren konferansını genel olarak şu cümlelerle özetlemek mümkündür:

“En eski tarihlerden itibaren ta Orhun Kitabeleri ve Yenisey mezar taşlarından başlayarak çok eski döneme ait bu metinlerde şiirimsi bir ifade bulunuyordu. Mesela, bir mezar taşında yazan; “Kuş kanadıyla, er atıyla” ifadesi başlı başına bir mısradır. Daha sonra DîvânuLügâti’t-Türk’te Türk şiirinin ilk örnekleriyle karşılaşırız. Rahmetli Reşit Rahmeti Arat, “Eski Türk Şiiri” adlı eserini yayımladı ve orada Türklerin Mani dönemine ait metinlerini görme imkânımız

oldu. Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılan DîvânuLügâti’t-Türk’te pek çok Türk atasözü kayıt altına alınmıştır ve bunlar adeta birer mısra niteliğindedir.

Moğol istilası altında kıvranan ve milletin büyük ızdırap çektiği günlerde insan

**Prof. Dr. İnci ENGİNÜN ve Dr. Genç Osman GEÇER,
Gümüşler Manastırı’nda**

bulunan Gümüşler Manastırı’nı görmeye gittik. Niğde’ye yaklaşık 6 km uzaklıkta bulunan ve 8. yüzyıl ile 12. yüzyıl aralığındaki bir dönemde yapıldığı tahmin edilen manastırın en dikkat çekici özelliği iç duvarında bulunan gülen Meryem Ana freskidir. Kayalara oyularak yapılan

ruhunu huzura kavuşturan tekke şairleri çok önemli görevler üstlenmişlerdir. Sadece Yunus Emre'yi hatırlayalım. Yunus Emre'nin, modern insanın ihtiyaçlarına da cevap veren bir şair olduğunu, onu okuyanlar çok iyi bilirler. Mesela, "Şu dünyada bir nesneye/Yanar içim, göynür özüm/Yiğit iken ölenlere/Gök ekini biçmiş gibi" mısralarında şairin duyduğu ızdırıp bugün de içimizi kavurmaya devam etmektedir.

Osmanlı sarayı teşekkül ettikten sonra şairler Fars ve Arap edebiyatına ilgi duymaya ve bu edebiyatların etkisinde kalmaya başlamışlardır. Bu şairlerin eserlerinde aşk da vardır, mizah da vardır, hükümdarları öven metinler de vardır. Bunlar, Divan Şiiri dediğimiz gerçek bir hazinedir. Ahmet Hamdi Tanpınar, "Çocuklarımıza birkaç bin kelimeyi öğretmemek yüzünden muazzam bir haznenin kapısına kilit vurduk." demiştir. Divan edebiyatı anlayışı 19. Yüzyıla kadar gelmiştir, fakat bu şiirin arkasında artık saray yoktur. Çünkü artık batılaşma ihtiyacı baş göstermiştir ve ordudan başlayarak Osmanlı toplumunun yenilenmesi gerekmektedir. Bu yenilenme sırasında Batı'dan sadece teknik alınmaz, sanat da alınır, bunlar arasında güzel sanatlar da vardır. Yeni açılan okullarda Batı'nın bilimi öğretilirken dili de öğretilir. Bu dili öğrenenler sadece bilimsel kitaplar okumakla yetinmezler, Batı'nın kültür ve sanatını da yakından takip etmeye başlarlar ve bu metinleri Türkçeye de tercüme ederler. İbrahim Şinasi maliye tahsili için gittiği Batı'dan yeni bir anlayışla döner ve bu çerçevede yeni şiirler yazar ve tercümeler yapar. Bu şiirleri sanat değeri bakımından kıymetli değildir, fakat bu metinlerde ortaya konulan fikirler yenidir

ve kıymeti de buradan gelmektedir. Şinasi, bu yeni metinlerinde, bir kenara çekilmiş pasif insan yerine iradesi güçlü, aklını kullanan ve hayatı değiştirme kudretini kendisinde bulan aktif insanı koyar. Bu yaklaşım Osmanlı toplumu için çok yenidir. Şinasi'nin pes perdeden söylediklerini ise Namık Kemal daha gür bir sesle haykırarak, Şinasi'nin açtığı yeni bayrağı nesiller boyu dalgalandıracaktır. Namık Kemal, daha "Hürriyet Kasidesi"nden itibaren yeni insan tipinin habercisidir. Artık edebî metinlerde konuşanların bir mesleği vardır. Onlar gazetecidir ve halk için konuşmaktadırlar. Dolayısıyla Namık Kemal, kendisinden sonra gelen Türk şairlerini etkilemiş ve hatta Mustafa Kemal Atatürk önderliğindeki Millî Mücadele'nin kazanılmasında bile millî ruhu besleyen bir kaynak olmuştur.

İnsanlar, her zaman insanlık türkülerinin yüksek sesle çağrılmasından pek hoşlanmazlar. Hatta şiiri o kadar tüketirler ki kendi mahrem durumlarını da anlatmak isterler. Bu sayede şiir bin bir kalıba girer. Bütün insanlık tarihi boyunca, "Neden bu kadar çok şiir okuyoruz, şiirin hudutları bitmedi mi?" diye düşünürken yepyeni şiirler çıkıyor karşımıza. Namık Kemal'in "biz" zamirinden sonra "ben" zamiri ön plana çıkar. Ekrem, aile fertlerinin ölümü üzerine yazdığı şiirlerle Türk edebiyatında çok büyük bir adım atmış olmaz ama Abdülhak Hamid eşi Fatma Hanım'ın ölümü üzerine yazdığı "Makber"le edebiyatımıza romantizmi yerleştirir ve büyük yenilikler getirir. Hamit, bu şiirinde ölümü sadece ferdî bir acı olarak anlatmaz, aynı zamanda onun metafizik boyutlarını da kurcalar. Hamid için mezar, bilinmeyene açılan bir penceredir.

Hamid'den sonra gelenler farklı bir duyuş

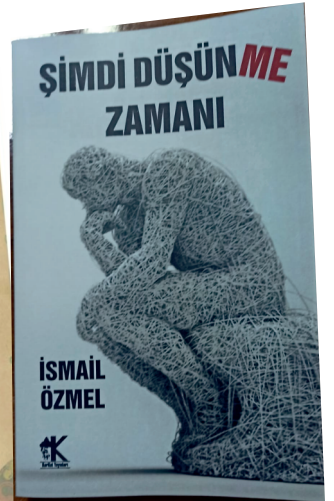
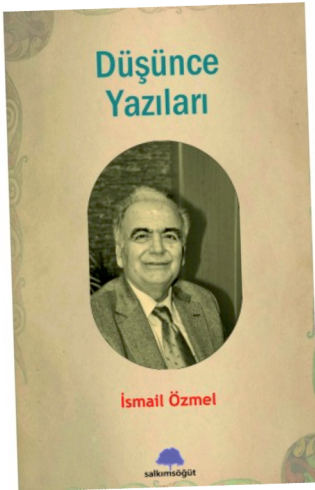
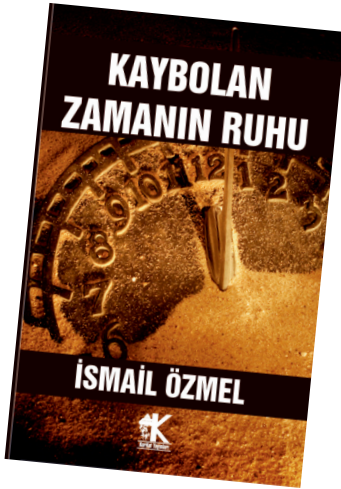
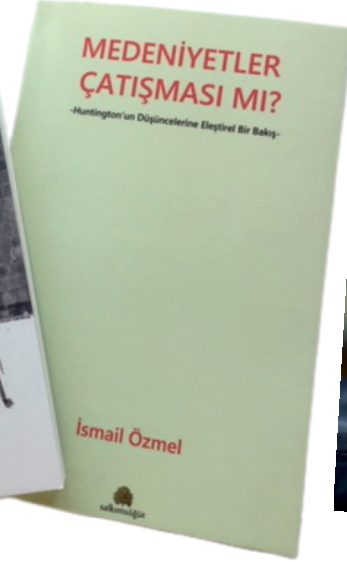
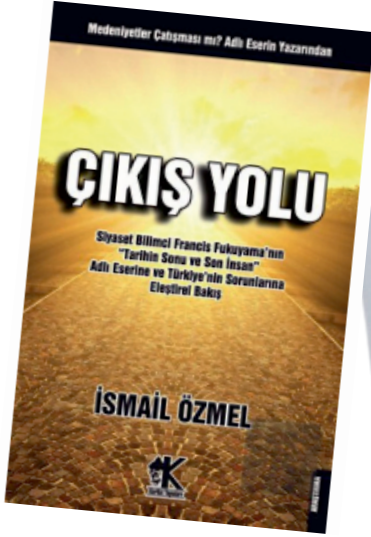
tarzıyla yetişiyorlar. Servet-i Fünun şairleri dediğimiz bu kişiler hem eski şiiri hem de Fransız şiirini daha okuldayken öğreniyorlar. Bu şairler arasında ikisi edebiyatımıza adeta damgasını vurmuştur. Bunlardan birincisi Cenap Şahabettin'dir. Cenap, şiiri adeta boş bir kâinat içerisinde arıyor ve insansız bir kâinat kuruyor. Cenap'ın Millî Mücadele sırasındaki şüpheci tavrı ve bu mücadeleye karşı yazdığı olumsuz yazılar o devrin gençlerini o kadar rencide etmiştir ki, aralarında Tanpınar'ın da bulunduğu bu kişiler Cenap'ın şiirini görmezden gelmişlerdir. Cenap, "Yeni Lisan" makalesiyle ortaya konulan Millî Edebiyat meselesine ve dilde sadeleşmeye de çok kapalı kalmıştır. Bu davranışı onun en büyük hatalarından birisi olmuştur. Şunu unutmayalım: Dilini bulamayan her şair kaybetmeye mahkûmdur. Hamid, Cenap ve hatta Fikret bu yüzden kaybetmiştir. Fikret'i bugün yaşatan şiirleri değil fikirleridir. Onları da şiirlerle değil nesirle de ifade edebilirdi.

Bu tarihlerde ortaya çıkan bir başka şair vardır. İttihad-ı İslâm ideolojisine inanan bu şair büyük bir vatanperverdir. Büyük bir destan şairi olarak da tanımlanan bu kişi Mehmet Akif'tir. Akif, "Safahat" adlı eserinde İstanbul sokaklarında dolaşır ve adeta bu şehrin romanını yazar. Camileri tasvir eder, mezarlıkları ziyaret eder, kimsesiz bir insanın ölümünü ve gömülmesini anlatır. Sosyal yardımlaşma kurumlarının henüz teşekkül etmediği günlerde yazdığı "Hasta" manzumesi en acıklı şiirlerden biridir. Akif, çalışmayan, yatan ve tembelliği bir yaşam tarzı haline getiren Müslümanları tenkit etmiştir.

Çünkü Allah çalışmayı emretmektedir ve kâinatta da çalışmayan hiçbir nesne yoktur. Çünkü çalışmayan ölür. Akif'in tembel insanlara, "leş misin?" diye sorduğu çok sert ifadeleri vardır.

Uzun yıllar Fransa'da kaldıktan sonra memlekete dönen Yahya Kemal, bizim klasiğimiz nedir? Diye soruyor. Divan edebiyatının bizim klasiğimiz olduğuna karar verdikten sonra şiir söylemeye başlıyor. Fakat çok az söyleyen, titiz bir şairdir. Yahya Kemal, propaganda edebiyatına asla yüz vermemiştir. İmparatorluk yıkılırken sadece şiiri düşünen bir şairi belki yadırgayabiliriz. Fakat Yahya Kemal olmasaydı Türk şiiri belki çok fakir kalırdı. Ben şahsen hem Yahya Kemal'in hem de Ahmet Haşim'in şiirlerinde propagandaya yer vermemiş olmalarını bir kahramanlık olarak değerlendiriyorum. Çünkü buna dayanmak çok güçtür. Yahya Kemal, şiirleriyle devrin siyasi gelişmelerine karışmıyor ama nesirleriyle toplumun beklentilerine karşılık veriyor. Ahmet Haşim ise, hüznü âdeta bir yaşam tarzı haline getiriyor. Şiir, onun "O Belde"sidir; nesirlerinde de "O belde"yi anlatıyor. Onların etkisi, Cumhuriyet'ten sonraki edebiyatımızı besleyen iki temel kaynak oluyor. Her iki şairi de yakından tanıyan Ahmet Hamdi Tanpınar bu kaynaktan beslenen önemli bir isimdir. O, bizim hocamız olduğu için ona bir ayrıcalık tanıyabiliriz ve ondan bir şiir okuyarak konuşmamızı tamamlayabiliriz sanırım. Sizin için Tanpınar'ın "Zaman Kırıntıları" adlı şiirini seçtim. "Ve tanımadan, hiç tanımadan sev insanları!/Değişmenin ebedî olduğu yerde/Güzeldir hayat"

YENİ ESERLERİMİZ

105.SAYI 25 TL
AKPINAR : Yeni Çarşı İş Merkezi
B / Blok • NİĞDE